

Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU6

Kulturarvsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om identifiering, repatriering och restitution av samiska föremål. Regeringen bör utreda de juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna för att nå ett sammanhållet regelverk för identifiering och återbördande av samiska föremål och kvarlevor.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete och genomförda insatser. Motionerna handlar bl.a. om förutsättningar för museisektorns verksamhet, skydd för utländska kulturföremål, immateriella kulturarv samt kulturmiljövärden i samhällsbyggnadsprocesser.

I betänkandet finns 20 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP) och två särskilda yttranden (M, L).

Behandlade förslag

Cirka 120 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Bakgrund	8
Utskottets överväganden	11
Identifiering, repatriering och restitution av samiska kvarlevor och föremål	11
Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv	13
Förutsättningar för museisektorns verksamhet	16
Statliga insatser till stöd för vissa verksamheter	22
Hågkomst	29
Skydd för utländska kulturföremål	33
Immateriellt kulturarv	35
Märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter	36
Reglering av metallsökare	38
Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar	40
Kulturmiljövården i samhällsbyggnadsprocesser	42
Motionsyrkanden som bereds förenklat	44
Reservationer	45
1. Identifiering, repatriering och restitution av samiska kvarlevor och föremål, punkt 1 (S)	45
2. Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv, punkt 2 (SD)	47
3. Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv, punkt 2 (V)	48
4. Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv, punkt 2 (MP)	49
5. Förutsättningar för museisektorns verksamhet, punkt 3 (M)	50
6. Förutsättningar för museisektorns verksamhet, punkt 3 (SD)	51
7. Förutsättningar för museisektorns verksamhet, punkt 3 (V)	52
8. Statliga insatser till stöd för vissa verksamheter, punkt 4 (M)	54
9. Statliga insatser till stöd för vissa verksamheter, punkt 4 (C)	55
10. Hågkomst, punkt 5 (C)	56
11. Hågkomst, punkt 5 (L)	57
12. Skydd för utländska kulturföremål, punkt 6 (M)	58
13. Skydd för utländska kulturföremål, punkt 6 (L)	58
14. Immateriellt kulturarv, punkt 7 (SD)	59
15. Märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter, punkt 8 (SD)	60
16. Reglering av metallsökare, punkt 9 (C)	61
17. Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar, punkt 10 (M)	61
18. Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar, punkt 10 (KD)	63
19. Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar, punkt 10 (L)	63
20. Kulturmiljövården i samhällsbyggnadsprocesser, punkt 11 (SD)	64
Särskilda yttranden	67
1. Motionsyrkanden som bereds förenklat, punkt 12 (M)	67
2. Motionsyrkanden som bereds förenklat, punkt 12 (L)	67
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	68
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	68

Bilaga 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	81
---	----

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Identifiering, repatriering och restitution av samiska kvarlevor och föremål

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör utreda de juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna för att nå ett sammanhållet regelverk för identifiering och återbördande av samiska föremål och kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2601 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 5,

2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 8,

2021/22:3369 av Viktor Wärmick m.fl. (M) yrkande 3,

2021/22:3792 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 13,

2021/22:4003 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 12,

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 3 och

2021/22:4162 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 8 och

bifaller delvis motion

2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 11.

Reservation 1 (S)

2. Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2474 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1,

2021/22:2498 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 2,

2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 6 och

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 11.

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (V)

Reservation 4 (MP)

3. Förutsättningar för museisektorns verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2476 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1, 3 och 6,

2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3 och 9 samt

2021/22:3374 av Viktor Wärmick m.fl. (M) yrkandena 10 och 12.

Reservation 5 (M)

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (V)

4. Statliga insatser till stöd för vissa verksamheter

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:99 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD),
2021/22:180 av Jonas Andersson i Lingham (SD),
2021/22:663 av Angelica Lundberg (SD),
2021/22:1031 av Magnus Oscarsson (KD),
2021/22:1278 av Johan Andersson (S),
2021/22:1613 av Peter Helander och Per Åsling (båda C) yrkande 1,
2021/22:1771 av Isak From och Erik Ezelius (båda S),
2021/22:2058 av Marlène Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M),
2021/22:2706 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1–3,
2021/22:2916 av Staffan Eklöf (SD),
2021/22:3022 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 11 och
2021/22:4117 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 8 (M)

Reservation 9 (C)

5. Hågkomst

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1032 av Magnus Oscarsson (KD),
2021/22:1695 av Magnus Manhammar (S),
2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 7,
2021/22:3965 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 51 och
2021/22:4206 av Axel Hallberg (MP).

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (L)

6. Skydd för utländska kulturföremål

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 15 och
2021/22:4003 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 14.

Reservation 12 (M)

Reservation 13 (L)

7. Immateriellt kulturarv

Riksdagen avslår motion

2021/22:2498 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 14 (SD)

8. Märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 5 och
2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 11.

Reservation 15 (SD)

9. Reglering av metallsökare

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:681 av Mattias Bäckström Johansson och Eric Palmqvist (båda SD),

2021/22:1329 av Roza Güclü Hedin (S) och

2021/22:3526 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 20.

Reservation 16 (C)

10. Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1034 av Magnus Oscarsson (KD),

2021/22:2628 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2826 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,

2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 11,

2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkande 29,

2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 42 och

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 63.

Reservation 17 (M)

Reservation 18 (KD)

Reservation 19 (L)

11. Kulturmiljövården i samhällsbyggnadsprocesser

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:694 av Michael Rubbestad (SD),

2021/22:2448 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:2495 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och

2021/22:2826 av Betty Malmberg (M) yrkande 2.

Reservation 20 (SD)

12. Motionsyrkanden som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 21 april 2022

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Vasiliki Tsouplaki (V), Kristina Axén Ölin (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Bo Broman (SD), Lars Mejern Larsson (S), Catarina Deremar (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Azadeh Rojhan Gustafsson (S), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Anna Sibinska (MP), Cassandra Sundin (SD), Tobias Billström (M) och Saila Quicklund (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 116 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2021/22 om bl.a. repatriering av samiska kvarlevor, förutsättningar för museisektorns verksamhet, skydd för utländska kulturföremål samt reglering av metallsökare.

Utskottet förslår att 53 yrkanden bereds i förenklad form eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilaga 1. Motionsförslag som bereds i förenklad form finns i bilaga 2.

Utredningen om återstart för kulturen (Ku 2020:03) informerade utskottet hösten 2021 om förslagen i betänkandet Från kris till kraft – Återstart för kulturen (SOU 2021:77). Utskottet fick under hösten 2021 även information från Föreningen Förintelsens Överlevande och Giron Sámi Teáhter. Riksrevisionen presenterade den 7 april 2022 sin granskning Operation Rädda branschen – statens krisstöd till idrott och kultur under Coronapandemin (RiR 2022:7). Den 19 april 2022 informerade Riksantikvarien utskottet om bl.a. arbetet med Ukrainas kulturarv.

Bakgrund

Nationella kulturpolitiska mål

Riksdagen beslutade i december 2009 om nationella kulturpolitiska mål (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145). Målen är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Följande prioriteringar för en förnyad kulturarvspolitik (prop. 2016/17:116, bet. 2016/17:KrU9, rskr. 2016/17:281) har utarbetats för att det offentliga kulturarvsarbetet ska kunna vidareutvecklas och kulturarvets värden komma hela samhället till del:

- Det gemensamma kulturarvet blir en angelägenhet för alla.
- Det offentliga samtalet vidgas och fördjupas.
- Medskapande och engagemang främjas.

Nationella mål för kulturmiljöområdet

I enlighet med de nationella mål för kulturmiljöarbetet som riksdagen antog 2013 (prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9, rskr. 2012/13:273) ska det statliga kulturmiljöarbetet främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Nationella mål för gestaltad livsmiljö

Riksdagen antog i maj 2018 följande nationella arkitektur-, form- och designpolitiska mål: Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Detta ska uppnås genom att

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Det nationella målet ska vara styrande för statens initiativ när det gäller arbetet med gestaltade livsmiljöer, arkitektur, form och design och kan vara vägledande för kommuner och landsting (numera regioner). Målet kompletterar andra nationella mål som berör den gestaltade livsmiljön (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316).

Museilagen

Museilagen (2017:563) trädde i kraft den 1 juli 2017 med det huvudsakliga syftet att stärka museernas oberoende och status som kunskapsinstitutioner (prop. 2016/17:116, bet. 2016/17:KrU9, rskr. 2016/17:281). Museilagen

innehåller bestämmelser om det allmänna museiväsendet, dvs. museer som drivs av staten, regioner och kommunerna samt t.ex. stiftelsemuseer vars styrelser i huvudsak utses av det allmänna.

Lagen definierar ett museum som en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld. Samtliga verksamhetsdelar ska vara uppfyllda för att en institution ska betraktas som ett museum. Lagen utgår från att det övergripande ändamålet för museerna i det allmänna museiväsendet är att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Allmänna utgångspunkter för museernas arbete med samlingsförvaltning, kunskapsupplysning och publik verksamhet anges i lagen.

Kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen tillämpas sedan 2011 för fördelning av statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet. För 2022 uppgår anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet till drygt 1,7 miljarder kronor. Medlen får användas till regionala och lokala kulturverksamheter inom följande områden:

- professionell teater-, dans-, och musikverksamhet
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
- biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet
- professionell bild- och formverksamhet
- regional enskild arkivverksamhet
- filmkulturell verksamhet
- främjande av hemslojd.

Regeringen aviserade i mars 2022 en översyn av kultursamverkansmodellen utifrån de stora samhällsförändringar som regeringen bedömer har skett sedan modellen infördes för drygt tio år sedan. Regeringen refererar till att behoven har accelererat under coronapandemin samt att kritik riktats mot modellen, bl.a. om otillräcklig samordning mellan modellens aktörer¹.

¹ Dialog om kultursamverkan, artikel från Kulturdepartementet, den 21 mars 2022.

Utskottets överväganden

Identifiering, repatriering och restitution av samiska kvarlevor och föremål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om identifiering, repatriering och restitution av samiska kvarlevor och föremål och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 1 (S).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) vill i partimotion 2021/22:2601 yrkande 5 att regeringen vidtar åtgärder för att intensifiera identifiering och repatriering av samiska kvarlevor. Motionärerna hänvisar till Sametingets beslut 2007 att kräva en fullständig identifiering av allt samiskt skelettmaterial i statliga samlingar tillsammans med repatriering och att Sametingets etiska råd behöver få ökade resurser för arbetet.

Viktor Wärnick m.fl. (M) lyfter i kommittémotion 2021/22:3369 yrkande 3 frågan om repatriering av samiska kvarlevor. Motionärerna ser det som en del i försoningsarbetet med det samiska folket och menar att det är viktigt att staten skyndar på återlämnandet av samiska kvarlevor och ceremoniella föremål genom att ta ett större ansvar för processerna, både rättsligt, administrativt och finansiellt. Karin Enström m.fl. (M) har ett likalydande förslag i kommittémotion 2021/22:3792 yrkande 13.

I kommittémotion 2021/22:3217 yrkande 8 lyfter Per Schöldberg m.fl. (C) frågan om repatriering av samiska kvarlevor. Motionärerna refererar bl.a. till ett yttrande 2020 från Samiska rådet i Svenska kyrkan, Svenska kyrkan och Sveriges kristna råd till FN:s råd för mänskliga rättigheter om vikten av att svenska staten utformar ett sammanhållet regelverk och en nationell finansiering av repatriering av samiska kvarlevor. Roland Utbult m.fl. (KD) har ett liknande förslag i kommittémotion 2021/22:4162 yrkande 8.

I kommittémotion 2021/22:4003 yrkande 12 föreslår Christer Nylander m.fl. (L) att samiska kvarlevor och samiska ceremoniella föremål återbördas. Motionärerna vill att frågan ges hög prioritet och att de juridiska, praktiska och ekonomiska förutsättningarna reds ut samt att en arbetsplan utarbetas.

I motion 2021/22:4109 yrkande 3 vill Camilla Hansén och Anna Sibinska (MP) göra det lättare att återbörda samiska kvarlevor och offergåvor. Motionärerna lyfter bl.a. fram att ekonomiska resurser är ett stort problem vid repatriering och att det är orimligt att det samiska folket ska behöva finansiera det som staten tidigare tagit ifrån dem.

I motion 2021/22:3355 yrkande 11 vill Magnus Jacobsson (KD) att de samiska samlingar som finns inom de statliga museerna överförs till det Ájtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum. Motionären menar att på så sätt är samlingarna kvar i statlig ägo men det blir det samiska museet som ansvarar för att visa samlingarna på Ájtte samt genom vandringsutställningar.

Bakgrund och pågående arbete

I enlighet med regeringens bedömning i propositionen Kulturarvspolitik (prop. 2016/17:116) fick Riksantikvarieämbetet (RAÄ) i sitt regleringsbrev för 2018 i uppdrag att utarbeta en vägledning för identifiering och repatriering eller restitution av föremål i museernas samlingar där det kan finnas särskilda etiska skäl för återlämnande. Uppdraget genomfördes i samråd med de centrala museerna samt Sametinget. RAÄ redovisade uppdraget under 2020 med två rapporter som samlar professionell praxis för hantering av mänskliga kvarlevor i museisamlingar utifrån olika forskningsperspektiv och etiska frågeställningar. Rapporterna utgår från mänskliga kvarlevor som införlivats i museisamlingar genom arkeologiska undersökningar, medicinsk forskning, etnografisk eller etnologisk insamling samt legal och illegal handel, plundring, upptäcktsresor eller donationer. Syftet är att ge stöd till museerna i deras arbete med att ta fram egna styrdokument och rutiner i ärenden om identifiering, restitution och repatriering.

RAÄ arrangerade 2021 den årliga konferensen Samlingsforum i samarbete med bl.a. Ájtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum. RAÄ bedömer i sin årsredovisning för 2021 att konferensen bidrog till att synliggöra museerna i norra Sverige, särskilt i frågor om förvaltning och utveckling av samiska museisamlingar.

På Urfolkens dag den 9 augusti 2019 skedde den hittills största repatrieringsceremonin i Sveriges historia vid Gammlplatsen i Lycksele. Regeringen fattade vidare i februari i år beslut om att Lunds universitet ska lämna över en samisk kvarleva till Arjeplogs sameförening och det pågår beredning inom Regeringskansliet av ett ärende om repatriering av ett skelett från universitetsmuseet Gustavianum vid Uppsala universitet till Arjeplogs sameförening.

Stiftelsen Ájtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum har enligt regeringsbeslut i oktober 2021 tilldelats 180 000 kronor för att arrangera en konferens som samlar berörda aktörer på nationell, regional och lokal nivå om repatriering och återbegravning av samiska mänskliga kvarlevor.

Utskottets ställningstagande

Vid behandlingen av regeringens proposition Kulturarvspolitik bedömde utskottet att det är mycket angeläget att den svenska praktiken för repatriering och restitution är föredömlig sett ur ett internationellt perspektiv (prop. 2016/17:116, bet. 2016/17:KrU9). RAÄ har sedan dess, i samarbete med

berörda aktörer, utarbetat vägledning för hantering av föremål i museernas samlingar där det kan finnas etiska skäl för återlämnande. En del återlämnande har även skett under senare år och utskottet noterar att olika konferenser samlar berörda tillsammans med expertis för att komma vidare i dessa frågor.

Utskottet menar dock att mer behöver göras för att Sveriges hantering av repatriering och restitution ska kunna anses vara föredömlig ur ett internationellt perspektiv. Staten bör, som en del i försoningsarbetet med det samiska folket, skynda på återlämnandet av samiska kvarlevor genom att ta ett större ansvar för de rättsliga, ekonomiska och administrativa processerna. Det är även viktigt att statliga samlingar inventeras eftersom mänskliga kvarlevor och vissa föremål införlivades i samlingarna under perioder när synsätten på vad som var legitima sätt att förvärva föremål var annorlunda än i dag.

Regeringen bör utreda de juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna för att nå ett sammanhållet regelverk för identifiering och återbördande av samiska föremål och kvarlevor. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anfört och tillkännager detta för regeringen.

Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2021/22:2601 (V) yrkande 5, 2021/22:3217 (C) yrkande 8, 2021/22:3369 (M) yrkande 3, 2021/22:3792 (M) yrkande 13, 2021/22:4003 (L) yrkande 12, 2021/22:4109 (MP) yrkande 3 och 2021/22:4162 (KD) yrkande 8. Motion 2021/22:3355 (KD) yrkande 11 bör delvis bifallas.

Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att på olika sätt synliggöra de nationella minoriteternas kulturarv. Utskottet hänvisar framförallt till gjorda insatser och pågående arbete.

Jämför reservation 2 (SD), 3 (V) och 4 (MP).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) vill i partimotion 2021/22:3196 yrkande 6 att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa att både de språk och de berättelser som fanns före 1809 och de som tillkommit senare får samma självklara utrymme när folkminnena ska nedtecknas och dokumenteras. Motionärerna refererar till att den s.k. svenskheten är något relativt modernt där nationalistiska strävanden efter att bygga enspråkiga stater i en mångkulturell värld dock har inneburit förtryck av minoriteter.

I kommittémotion 2021/22:2474 yrkande 1 vill Cassandra Sundin m.fl. (SD) att regeringen utreder möjligheten att ytterligare tillgängliggöra kulturarv som tillhör de nationella minoriteterna. Motionärerna för fram samhällets skyldighet att värna och vårda de nationella minoriteternas historiska,

kulturella och språkliga variationer. Även Aron Emilsson m.fl. (SD) vill i kommittémotion 2021/22:2498 yrkande 2 se en förstärkning av insamlingen och bevarandet av de estlandssvenska, finlandssvenska, tornedalsfinska och samiska immateriella kulturarven.

I motion 2021/22:4109 yrkande 11 vill Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) synliggöra Sápmi. Motionärerna menar att det samiska behöver få större plats i det offentliga rummet.

Pågående arbete

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2022 insatser inom kulturområdet under 2021. Samiskt språkcentrum har fortsatt att arbeta med metodutveckling och stimulansåtgärder för att främja och stimulera ökad användning av samiskan. Institutet för språk- och folkminnen (Isof) har fördelat ca 5,5 miljoner kronor till språkrevitaliserande projekt med inriktning på barn och ungdomar respektive överföring av språk mellan generationer. Statens kulturråd (Kulturrådet) har fördelat verksamhetsbidrag och projektbidrag om ca 15 miljoner kronor till nationella minoritetens organisationer med inriktning på verksamhet som bedöms vara av nationell kulturpolitisk betydelse respektive barn- och ungdomsverksamhet. Stiftelsen Svenska Filminstitutet (SFI) har inrättat två nya stöd för att främja tillgången till film för barn och ungdom på de nationella minoritetsspråken. Under året fördelades ca 550 000 kronor. SFI, Folkets Bio och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har lanserat tio kortfilmer om de nationella minoriteterna (prop. 2021/22:1 utg. omr. 1 s. 80).

Kulturrådet konstaterade i årsredovisningen för 2020 att söktrycket från de nationella minoriteterna ökar och att tillgängliga medel inte motsvarar söktrycket. Anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete ökades med 745 miljoner kronor för 2022 för att bl.a. förstärka det statliga stödet till de nationella minoritetsspråken och nationella minoritetens kultur. Anslaget ökade även med 5 miljoner kronor för 2022 till Sámi Giellagáldu – samiska språk (prop. 2021/22:1 utg. omr. 17, bet. 2021/22:KrU1, rskr. 2021/22:85).

Som en del av regeringens arbete för utveckling, främjande och bevarande av de nationella minoritetsspråken fick Kulturrådet i mars 2022 i uppdrag att under 2022–2024 arbeta med litteratur- och läsfrämjande åtgärder för de nationella minoritetsspråken (Ku2022/00583). I uppdraget ingår att främja utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken samt att genomföra läsfrämjande insatser. Åtgärder riktade mot barn och unga ska särskilt prioriteras. Kulturrådet ska lämna en delredovisning den 1 december 2023 och slutrapportera uppdraget senast den 31 januari 2025 till Regeringskansliet (Kulturdepartementet). Även Lunds universitet (jiddish), Stockholms universitet (finska), Umeå universitet (meänkieli och samiska), och Södertörns högskola (romani chib) har i uppdrag att under 2022–2024 stärka och utveckla arbetet med revitalisering och bevarande av

minoritetsspråken (Ku2022/00584). Arbetet anses på sikt kunna bidra till att stärka kompetensförsörjningen av minoritetsspråkskunnig personal inom offentlig sektor. Lärosätena ska lämna delredovisningar senast den 1 december 2022 respektive 2023 samt slutrapportera uppdraget den 31 januari 2025 till Regeringskansliet (Kulturdepartementet).

Regeringen gav vidare i mars 2022 Sametinget i uppdrag att vidta språkvårdande insatser för att stärka och utveckla det samiska språket. Uppdraget inkluderar att synliggöra och att sprida kunskap om det samiska språket samt att arbeta med språkteknologi för ökade möjligheter att använda det samiska språket i digitala sammanhang. Samtliga samiska språkliga varieteter nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska omfattas av uppdraget. Sametinget ska under perioden 2022–2023 lämna årliga delrapporter till Regeringskansliet (Kulturdepartementet). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2025.

RAÄ gjorde under 1998–2001 en särskild satsning för att bevara det samiska kulturarvet och lyfta fram samiska kulturmiljöer. Arbetet har därefter fortsatt. Programmet för perioden 2021–2025 är det femte i ordningen. Programmet ska ge en nulägesbeskrivning och ökad kunskap om samiska kulturmiljöer som kan användas vid samhällsplanering, bidragsfördelning och forskning. Programmet har fem mål till vilka det knyts indikatorer för att mäta måluppfyllelsen. De fem målen är: bygga kunskap om det samiska kulturlandskapet, sprida och förankra kunskap om det samiska kulturlandskapet, öka det samiska deltagandet i frågor som rör det samiska kulturlandskapet, skydda och dokumentera lämningar i skogen samt bemöta utmaningar orsakade av klimatförändringar. Stiftelsen Gaaltije, Stiftelsen Ájtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum och Sametinget är programägare.

Den 1 mars 2022 trädde lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket i kraft, dvs. regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter ska vara skyldiga att konsultera Sametinget innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. För kulturområdet innebär det konsultation i ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk. Det kan bli aktuellt med konsultation i ärenden om t.ex. ungdoms- och kulturmiljöfrågor, ortnamn, samiskt kulturarv, traditionell kunskap, samiska språk samt samisk kultur inom musik, teater, litteratur, konst och religion.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att även om det fortfarande finns behov av insatser för att minoritetsspråken och de nationella minoriteternas kultur ska kunna bevaras, utvecklas och stärkas, pågår ett omfattande arbete för att säkerställa och öka tillgången till de nationella minoriteternas kulturarv.

Utskottet avstyrker motionerna 2021/22:2474 (SD) yrkande 1, 2021/22:2498 (SD) yrkande 2, 2021/22:3196 (V) yrkande 6 samt 2021/22:4109 (MP) yrkande 11.

Förutsättningar för museisektorns verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om förbättrade förutsättningar för museisektorns verksamhet. Utskottet hänvisar framför allt till gjorda insatser och pågående arbete.

Jämför reservation 5 (M), 6 (SD) och 7 (V).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) vill i partimotion 2021/22:3196 att regeringen tillsätter en utredning för att se över möjligheten och kostnaderna för att utöka fri entré-reformen till att även gälla läns museer, stiftelsemuseer och privata museer samt föreslå en modell för att införa indexering som följer besöksutvecklingen i bidragsformerna (yrkande 1). Motionärerna vill även att regeringen tillsätter en utredning för att se över museilagens utfall och konsekvenser samt presentera förslag på åtgärder (yrkande 2). Vidare vill motionärerna att regeringen återkommer med förslag på hur kulturarvssektorn ska säkra den kompetens som behövs för att möta besökares önskan om digitala upplevelser (yrkande 3) och att regeringen närmare undersöker behovet av en specifik utbildning för museipedagoger (yrkande 9). Motionärerna refererar till att Vänsterpartiets överenskommelse med regeringen på kulturområdet under förra mandatperioden om fri entré-reformen är av stor betydelse för att vårt gemensamma kulturarv ska bli tillgängligt för alla, oavsett storlek på plånboken. Vidare menar motionärerna att det nu, cirka fem år efter museilagens ikraftträdande, är viktigt att utvärdera lagens utfall för att kunna förbättra förutsättningarna för det allmänna museiväsendet. Vidare refererar motionärerna till rapporter från RAÄ och Läns museernas samarbetsråd som lyfter fram att många museer saknar kompetens för att skapa digitala upplevelser och ser behov av att både nyanställa och fortbilda befintlig personal. Motionärerna ser även ett behov av en ny yrkesroll i skolvärlden, museipedagogen, som en länk mellan kulturen och skolan. I dag finns ingen specifik utbildning för yrket.

Viktor Wärnick m.fl. (M) vill i kommittémotion 2021/22:3374 att regeringen ska skapa goda förutsättningar för bevarande och utveckling av kulturarvet i dess olika delar. Motionärerna anför att museer är viktiga för både lärande och bildning samt som förvaltare av kulturarv och historia (yrkande 10). Vidare lyfter motionärerna fram museernas roll som självständiga institutioner som ska kunna donera föremål genom gåvor till alla museer oavsett huvudman (yrkande 12). Motionärerna menar att varje museum bäst fattar egna beslut om hur man bäst breddar publiken och når nya grupper.

I kommittémotion 2021/22:2476 vill Aron Emilsson m.fl. (SD) se ändringar i museilagen (yrkande 1) och en prioritetsordning mellan museernas olika uppdrag (yrkande 6). Motionärerna vill även se en utredning om ett

faddersystem där föremål som gallras kan omhändertas av privatpersoner (yrkande 3). Motionärerna menar att det är viktigt att den information som museer sprider är evidensbaserad i den mån det är möjligt. Motionärerna menar vidare att regeringen inte klarlagt eller tydligt argumenterat för sina politiska avvägningar mellan tillgänglighet och bildningsnivå.

Bakgrund och tidigare behandling

Organisationsstrukturen för museimyndigheterna

Regeringen gav i mars 2021 Statskontoret i uppdrag att analysera organisationsstrukturen för ett urval av museimyndigheter utifrån de ändamål och bestämmelser som följer av museilagen (2017:563), de nationella kulturpolitiska målen (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145) och regeringens prioriteringar för en förnyad kulturarvspolitik (prop. 2016/17:116). Statskontoret redovisade uppdraget i rapporten *En analys av organisationsstrukturen för museimyndigheterna* (2021:15).

Statskontoret konstaterar att museer och utställningar hör till ett av få delområden inom kulturområdet som inte har några egna målformuleringar. Museimyndigheterna arbetar därför utifrån de övergripande kulturpolitiska målen. Detta leder enligt Statskontoret till att målstyrningen blir allmänt hållen och genomsyrar hela styrkedjan. Statskontoret föreslår därför att regeringen tar fram mål som ger en långsiktig och strategisk viljeinriktning för det statliga museiområdet. Målen bör vägleda centralmuseerna i deras prioriteringar mellan olika ansvarsområden, t.ex. samlingsförvaltning och utåtriktad verksamhet samt peka ut riktningen inom olika utvecklingsområden, såsom att förnya den publika verksamheten och att genomföra digital transformation av verksamheten.

Vidare konstaterar Statskontoret att de kulturpolitiska målen är svåra att bryta ned i indikatorer som går att följa upp. Detta bedöms delvis förklara varför det är ovanligt med systematiska uppföljningar och analyser av resultat inom museiområdet. Frånvaron av konkreta mål och systematiska uppföljningar försämrar enligt Statskontoret regeringens styrning av myndigheterna och därmed kvaliteten på myndigheternas återrapporteringar till regeringen.

Statskontoret bedömer inte att förändringar i organisationsstrukturen har påverkat museimyndigheternas förutsättningar att verka som fria kunskapsinstitutioner. Ledningarna vid museimyndigheterna ansåg enligt analysen att de hade stor frihet att utforma sin verksamhet och ingen av de nuvarande myndighetscheferna hade varit med om att regeringen försökt styra själva innehållet i respektive myndighets museiverksamhet. Den nya museilagen uppgavs vara viktig för att förtydliga förhållandet mellan å ena sidan regeringen och departementen och å andra sidan museimyndigheterna. Myndighetscheferna uttryckte även att Kulturdepartementet förhöll sig aktivt till den nya lagstiftningen i sin styrning av museimyndigheterna. Myndighetscheferna menade vidare att sektorns verkliga utmaningar handlar

om att museerna inte har tillräckliga resurser för att förnya sin publika verksamhet, långsiktigt ta hand om sina samlingar, sprida verksamheten i hela landet och arbeta med den digitala transformationen. De ansåg att organisationsstrukturen spelar liten roll i dessa sammanhang.

Beskrivningen av situationen för de statliga museerna bidrar enligt Statskontoret till bilden av att det är viktigt att framöver överväga andra åtgärder än omstruktureringar för att lösa de identifierade utmaningarna i museisektorn. Ett alternativ kan då vara att ge mer resurser till Kulturdepartementets myndighetsstyrning för att minska problemet med för många myndigheter att styra. Ett annat alternativ kan enligt Statskontoret vara att identifiera lämpliga områden för samverkan mellan myndigheterna.

Fri entré

Regeringen gav i regleringsbrevet för 2020 RAÄ i uppdrag att, i samverkan med de regionala museerna och andra relevanta aktörer, göra en genomlysning av förutsättningarna för de regionala museernas verksamhet. RAÄ menade i sin rapport att museerna har en obalans i sin finansiering sett i relation till de anspråk på verksamhet som samhället har. Kultursamverkansmodellens införande innebär ett nytt bidragssystem för regionmuseerna. På intäktsidan hade regionmuseerna under större delen av 1900-talet ca 30 procent anställda med arbetsmarknadspolitiska medel. Det statliga bidraget från Arbetsförmedlingen minskade successivt från ca 60 miljoner kronor till ca 40 miljoner kronor under perioden 2012–2018, vilket motsvarar en minskning från ca 30 till ca 25 procent av det totala statliga bidraget. Under 2018 utgjorde entréavgifter den lägsta andelen av regionmuseernas inkomst, 2 procent, i förhållande till uppdragsverksamhet som utgjorde 13 procent. Motsvarande relation för centralmuseerna var: entréavgifter 15 procent och uppdragsverksamhet 7 procent².

Riksrevisionen menade i sin granskning av fri entré-reformen att den har påverkat museernas förutsättningar att finansiera sin lagreglerade verksamhet eftersom kostnader snarare ökar än minskar med anledning av reformen (RiR 2019:39). Riksrevisionen menar att museerna saknar egentliga möjligheter att generera intäkter som kan användas för att täcka sådana merkostnader som istället måste täckas genom omfördelning av ekonomiska och personella resurser. Enligt Riksrevisionen innebär det en risk att museerna inte kan upprätthålla en hög kvalitet i verksamheterna och vara relevanta som kunskaps- och kulturinstitutioner. Riksrevisionen rekommenderade regeringen att säkerställa att fri entré inte får en negativ inverkan på museernas förutsättningar att utföra sina huvuduppdrag i enlighet med museilagen och myndighetsinstruktionerna. Regeringen instämde i att det är viktigt att fri entré-reformen inte får en negativ påverkan på museernas förutsättningar att utföra sina olika huvuduppdrag men delade inte Riksrevisionens bedömning

² Genomlysning av förutsättningarna för de regionala museernas verksamhet, 2021-01-29, RAÄ.

att fri entré-reformen påverkat museernas förmåga att utföra sina huvuduppdrag (skr. 2019/20:147). Regeringen instämde delvis i att reformen förändrat förutsättningarna för museerna att finansiera sin verksamhet men att det är svårt att härleda museernas kostnadsökningar till fri entré-reformen. Utskottet gjorde bedömningen att det är viktigt att fri entré-reformen inte inverkar negativt på museernas förutsättningar att utföra sina uppdrag och avsåg att noga följa kostnadsutvecklingen inom museisektorn (bet. 2019/20:KrU12, bet. 2020/21:KrU6).

I budgetpropositionen för 2022 redovisar regeringen en minskning med 72 procent av antalet registrerade besök till de centrala museerna, Forum för levande historia samt RAÄ:s besöksmål under 2019–2020. Som en följd av kraftigt reducerad verksamhet, minskat antal besökare och stora intäktsbortfall under covid-19 pandemin har krisstöd tillförts området. Stödet har enligt regeringen varit nödvändigt för att täcka fasta kostnader samt för att undvika likvidation och konkurs för de institutioner som inte är myndigheter (prop. 2021/22:1). Totalt avsattes ca 375 miljoner kronor avsatts under 2020–2021 till anslagen 8:1 Centrala museer: Myndigheter, 8:2 Centrala museer: Stiftelser och 8:3 Bidrag till vissa museer (RiR 2022:7).

Digitisering och digital förmedling

Anslaget 8:1 Centrala museer: Myndigheter ökade med 19 miljoner kronor för 2022 för digitisering av kulturarvet och utveckling av digitala tjänster. En motsvarande ökning har aviserats för 2023. Inriktningen för regeringens politik är att pandemin har tydliggjort betydelsen av att museernas samlingar finns digitalt tillgängliga med kvalitativa metadata. Det anses vara en förutsättning för nationell och internationell forskning och kunskapsutveckling samt en fråga om tillgänglighet och allas lika tillgång till det gemensamma kulturarvet. Att ordna upp och digitisera samlingarna anses även nödvändigt för att kunna bedriva en säker och aktiv samlingsförvaltning. Anslaget 8:3 Bidrag till vissa museer har förstärkts med bl.a. 4 miljoner kronor till Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna för dess digitisering av svenskt kulturarv (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17, bet. 2021/22:KrU1, rskr. 2021/22:85).

RAÄ redovisar olika insatser för digital förmedling i sin årsredovisning för 2021 för att stärka landets kulturarvsaktörer i deras arbete med att förmedla kulturarv via webben. Seminarieriet Tvärmedialt och kreativt berättande syftade till att lära ut och dela med sig av praktiska exempel på digitala verktyg och metoder, bl.a. dataspel, animation, samt virtuell och förstärkt verklighet. RAÄ producerade även en webbsänd seminarieriet om bl.a. finansieringsmodeller för digitalt material. Samverkansplattformen för digitalisering inom kulturarvsområdet (Digisam) består av 22 medverkande myndigheter och institutioner med RAÄ som huvudman. Visionen är att kulturarvet ska vara digitalt och tillgängligt för alla. Under 2021 kommunicerade Digisam tre vägledningar med termlista för områdena digitalisera och bevara, sammanlänkat kulturarv samt digitalt bevarande.

Utredningen Återtstart för kulturen föreslog att regeringen skulle avsätta 150 miljoner kronor 2022 samt 325 miljoner kronor 2023 och 2024 för en satsning på digitisering av kulturarvet. Satsningen ska inriktas på digitisering av samlingarna inom arkiv, bibliotek och museer. RAÄ föreslogs få i uppdrag att ta fram formerna för satsningen i samverkan med Riksarkivet och Kungl. biblioteket (SOU 2021:77, s. 250).

Donation av föremål

Riksdagen har riktat två tillkännagivanden till regeringen om att den bör utreda förutsättningarna för statliga museer att donera föremål genom gåvor även utanför det allmänna museiväsendet (prop. 2016/17:116, bet. 2016/17:KrU9, rskr. 2016/17:281, respektive bet. 2017/18:KrU1, rskr. 2017/18:91).

Sedan den 1 augusti 2017 får de statliga museerna genom gåva överlåta museiföremål som har ett begränsat kulturhistoriskt och vetenskapligt värde till annan offentlig verksamhet, till museer utanför det allmänna museiväsendet och till ideell kulturarvsverksamhet (förordningen [2017:564] om statliga museers förfoganden över museiföremål). För material från Försvarsmakten finns andra regelverk att beakta. Vid avyttring av krigsmateriel krävs tillstånd. Kopplat till en del materiel finns även ett s.k. slutanvändaravtal. Om man har licenspliktiga vapen i samlingarna krävs särskild hantering. Statens försvarshistoriska museer (SFHM) samt Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) hade t.o.m. 2017 särskilda skrivningar i regleringsbrev om gåvor av vissa föremål. Myndigheterna fick vederlagsfritt överlåta materiel, som överförts till myndigheten från Försvarsmakten och som var obrukbar eller obehövlig, till de bidragsberättigade försvarshistoriska museiverksamheterna, under förutsättning att materielen saknade marknadsvärde eller att försäljningskostnaderna bedömdes överstiga intäkterna.

Generellt om gåvor av värdefull statlig egendom gäller enligt budgetlagen (2011:203) att regeringen får besluta att överlåta lös egendom om egendomen inte längre behövs för statens verksamhet eller blivit obrukbar eller om den inte anskaffats med statens medel. Ekonomistyrningsverket är vägledande myndighet för byte och försäljning av egendom.

I november 2021 gav regeringen RAÄ i uppdrag att utreda behov och konsekvenser av utökade möjligheter för statliga museer att donera föremål till mottagare utanför det allmänna museiväsendet (Ku2021/02237). Uppdraget redovisades den 24 mars 2022³. RAÄ hänvisar till att begreppet begränsat kulturhistoriskt värde är centralt vid överlåtelse av statliga museers föremål eftersom regeringen menar att ett oinskränkt utrymme för museerna att förfoga över föremål skulle kunna innebära en risk för kortsiktiga beslut (prop. 2016/17:116 s. 10). RAÄ konstaterar att det behövs en lagändring om

³ Behov och konsekvenser av utökade möjligheter för statliga museer att donera föremål, , 2022-03-24, RAÄ.

statliga museichefer ska få besluta om att ge bort kulturhistoriskt värdefull statlig egendom utanför det allmänna museiväsendet.

RAÄ har som en del i uppdragets genomförande intervjuat företrädare för 17 organisationer, däribland museimyndigheter, universitetsmuseer, museer i nätverket Sveriges militärhistoriska arv samt Sveriges Museer. Majoriteten av de intervjuade museerna ser andra behov som viktigare än en utökad möjlighet att donera föremål utanför det allmänna museiväsendet. Flera museer påpekar i intervjuerna att urvalet vid insamling är viktigt just för att undvika att behöva gallra i framtiden samt att goda rutiner för insamling tillhör en aktiv samlingsförvaltning. Däremot förs de statliga museernas omfattande utlåningsverksamhet till bl.a. ideella museer eller kulturarvsaktörer fram som ett sätt att öka tillgängligheten till de statliga samlingarna.

De statliga museerna ser såväl positiva som negativa konsekvenser av utökade möjligheter att donera föremål. Riskerna med en sådan förändring överväger markant i museernas svar enligt RAÄ. Svenska Icom (International Council of Museums) poängterar att Icoms museidefinition inte gör skillnad på museer inom och utanför det allmänna museiväsendet. Däremot ställer sig organisationen tveksam till att utöka möjligheten till gåvor till mottagare som inte är museer och arbetar efter museala principer. SFHM framför behov av att kunna donera föremål till aktörer utanför det allmänna museiväsendet och ser gärna en förändring som innebär ökad handlingsfrihet utifrån begränsade resurser för förvaltning och tillgängliggörande. Enligt myndighetens årsredovisning för 2021 gallrades under året ca 3 000 föremål, bl.a. utifrån arbetet med att inventera samlingarna i fråga om säkerhet. SMTM:s behov handlar om ett fåtal ärenden, varav vissa omfattar ett större antal föremål.

RAÄ bedömer att det inte finns behov av en generell utökning av de statliga museernas möjligheter att donera föremål utanför det allmänna museiväsendet, men att det kan finnas anledning att se över SFHM:s och SMTM:s möjligheter när det gäller material som överförs till dem från Försvarmakten.

Museipedagogik och skolan

RAÄ hade under perioden 2017–2020 ett s.k. Skoluppdrag från regeringen. I sin årsredovisning för 2021 redovisar RAÄ olika insatser för sitt löpande kunskaps- och främjandearbete. Under året genomfördes seminarier riktade till framförallt pedagoger inom arkiv, museer och världsarv för att stärka förmågan att möta skolans behov. Fokus har legat på den nya kursplanen i historia, betydelsen av strategiskt arbete med skolan, lärarnas utmaningar och olika sätt att göra skolerbjudandena lättillgängliga via nätet. Satsningen har gett positiv återkoppling från både tittare och seminariedeltagare. Börja bygga historia i Minecraft är ett exempel som genom en serie workshoppar vänder sig till skol- och museipedagoger, lärare, guider och andra som vill hitta nya sätt att arbeta kreativt med att förmedla och gestalta kulturarv.

Utskottets ställningstagande

Utskottet fortsätter att noga följa utvecklingen inom museisektorn. Det är viktigt att verksamheterna har rätt förutsättningar för att uppfylla museilagens ändamål, även mot bakgrund av de påfrestningar som coronapandemin inneburit för sektorn.

Utskottet ser därför positivt på de resursförstärkningar som gjorts och välkomnar de olika utredningar som regeringen tillsatt. De ger, tillsammans med Riksrevisionens egeninitierade granskningar, ett gediget beslutsunderlag om hur man på olika sätt kan arbeta med att utveckla verksamheten inom och styrningen av museisektorn. Utskottet tycker att Skoluppdraget uppvisar goda exempel som stärker museipedagogernas förmåga att möta kursplanen i historia tillsammans med digitala insatser som stärker kulturarvsaktörer, inte minst affärsmodeller för digitalt material.

Utskottet finner i nuläget inga skäl att rikta tillkännagivanden till regeringen i enlighet med motionsyrkandena utan ser fram emot att ta del av vilka slutsatser regeringen kommer att dra av de analyser och bedömningar som görs i de olika rapporterna.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2021/22:2476 (SD) yrkandena 1, 3 och 6, 2021/22:3196 (V) yrkandena 1–3 och 9 samt 2021/22:3374 (M) yrkandena 10 och 12.

Statliga insatser till stöd för vissa verksamheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om insatser till stöd för vissa verksamheter. Utskottet hänvisar framför allt till kultursamverkansmodellen som aktuell stödform.

Jämför reservation 8 (M) och 9 (C).

Motionerna

Historiska transportmedel

Isak From och Erik Ezelius (båda S) för i motion 2021/22:1771 fram betydelsen av samverkan för bevarandet av det rullande kulturarvet. Motionärerna menar att man bör granska om det finns motstående lagstiftning och regelverk vid import av veteranbilar och att tydligheten om vilka regler som gäller vid import och export av rullande kulturarv ska öka.

Marléne Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M) vill i motion 2021/22:2058 att förutsättningarna för hur staten kan skydda det rörliga kulturarvet ska utredas. Motionärerna anför att regler, avgifter och tillämpning inte ska medföra att det ställs krav som försvårar eller omöjliggör arbetet för ett rörligt kulturarv. Sten Bergheden (M) vill även i motion 2021/22:2706 att det motorhistoriska kulturarvet i Sverige tydligt ska främjas genom statligt

kulturstöd (yrkande 1), att användning av markområden för veteranbilsträffar och motorevenemang ska underlättas (yrkande 2) samt att lagstiftning skyndsamt tas fram som slår fast myndigheters skyldigheter och ansvar för motorhistoriska fordon och museiverksamheter samt skyddar detta kulturarv (yrkande 3).

Fäbodmiljöer

Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD) vill i motion 2021/22:99 att regeringen genomför en översyn av rådande regelverk och lagstiftning för att säkerställa att våra levande fäbodmiljöer ska ha de förutsättningar och möjligheter som krävs för att bedriva sin verksamhet.

I motion 2021/22:1613 yrkande 1 vill Peter Helander och Per Åsling (båda C) se en samlad handlingsplan som värnar ett levande fäbodbruk. Motionärerna vill se ökad kunskapsspridning om fäbodbruket, underlättade generationsövergångar, bättre möjligheter att förebygga och skydda sig mot rovdjursangrepp på djuren samt förutsättningar för ökad lönsamhet.

Sancta Birgitta Klostermuseum

I motion 2021/22:1278 yrkar Johan Andersson (S) att regeringen överväger en mer långsiktigt tryggad verksamhet för Sancta Birgitta Klostermuseum i Vadstena. Motionären menar att det vore rimligt att föra samman klostermuseet med Statens historiska museer (SHM) och på så sätt stärka svensk medeltids- och religionshistoria.

Jonas Andersson i Lingham (SD) vill i motion 2021/22:180 att regeringen utreder hur staten kan ta ett ökat ansvar för att säkerställa framtiden för Sancta Birgitta Klostermuseum. Motionären framför att museet drivs ideellt av Birgittastiftelsen som har svårt att klara verksamheten ekonomiskt.

Magnus Oscarsson (KD) vill i motion 2021/22:1031 att regeringen utreder ett ökat statligt ansvar för Sancta Birgitta Klostermuseum. Motionären menar att klostermuseet skildrar en viktig del av Sveriges historia samt ger en unik inblick i 1200-talets arkitektur.

Arkivhandlingar

I motion 2021/22:663 vill Angelica Lundberg (SD) att historiska dokument och kulturföremål bevaras på platser som de har en historisk anknytning till. Motionären hänvisar till att det privilegiebrev, som utfärdades 1284 av Magnus Ladulås och gjorde Jönköping till stad, tvingats lämna staden de hörde hemma i på grund av Riksarkivets direktiv om sammanhållna arkiv. Staffan Eklöf (SD) utgår från samma ärende i motion 2021/22:2916 och vill se en utredning om hur hemortsundantag kan förvaras lokalt utan att äventyra bevarandet av dessa.

Övriga frågor

I motion 2021/22:4117 vill Angelika Bengtsson m.fl. (SD) att vraket Gribshunden ska ses som ett nationellt riksintresse (yrkande 1) och att staten ska stötta projektet Gribshunden till dess att ett permanent museum är på plats (yrkande 2). Motionärerna anför att det i dagsläget saknas redskap för att analysera vraket ytterligare på djupet samt att skeppet med sin ålder och historia som kungligt flaggskepp skulle vara ett fantastiskt komplement till Vasamuseet.

Fredrik Lindahl m.fl. (SD) betonar i motion 2021/22:3022 yrkande 11 betydelsen av hembygdsgårdar och lokala museer för folkbildningen och menar att deras verksamhet bidrar till folkbildningen och därmed uppfyller principerna om statsstöd inom området.

Bakgrund och tidigare behandling

Historiska transportmedel

Lagen (2019:370) om fordonsregistrering och användning innehåller bestämmelser om registrering av motordrivna fordon och släpfordon hos Transportstyrelsen i vägtrafikregistret. Det handlar om registrering som förutsättning för rätten att använda fordon och undantag från registreringsplikten. Enligt förordningen (2019:383) om fordonsregistrering och användning ska Transportstyrelsen göra en ursprungskontroll av ett fordon efter ansökan av fordonets ägare. Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2015:63) om registrering av fordon m.m. i vägtrafikregistret innehåller bl.a. bestämmelser om ursprungskontroll. Transportstyrelsen får begära in en kompletterande utredning om fordonets identitet. En kompletterande utredning ska bestå av en bedömning av om att fordonet fysiskt har kontrollerats för att fastställa dess identitet, av Polismyndigheten, trafikförsäkringsbolag eller jämförligt organ som har tillgång till information som gör det möjligt att fastställa att ett fordon har en viss identitet. Av utredningen ska det framgå att den som har kontrollerat fordonet har nödvändiga kunskaper för att på ett rättssäkert sätt identifiera fordon och göra en bedömning av identifieringen, och det ska finnas en detaljerad redogörelse för vad som har gjorts för att kontrollera fordonets identitet.

Eftersom det saknas särskild lagstiftning som skyddar bredden av det rörliga kulturarvet fick RAÄ 2017 i uppdrag av regeringen att utreda förutsättningarna för ett lagskydd (KU2017/00942/KL). Myndigheten föreslog att en s.k. hänsynsregel skulle föras in i kulturmiljölagen (1988:950) så att statliga och kommunala myndigheter ges stöd för att ta hänsyn till historiska transportmedel så att de kan hållas fortsatt rörliga samtidigt som äldre teknik och utförande så långt som möjligt bibehålls. Regeringen landade i att det kan vara svårt att hitta hänsynsregler som får faktisk effekt när det gäller andra myndigheters tillämpningar av föreskrifter och liknande.

I regleringsbrev för 2020 och 2021 gav regeringen RAÄ ett uppdrag att i samverkan med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) samt det civila samhällets organisationer, däribland Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd och Transporthistoriskt Nätverk, verka för ökad kunskap och kunskapspridning om historiska transportmedel i syfte att främja ett bevarande av detta kulturarv. Vidare kunde RAÄ i enlighet med sina regleringsbrev under 2020 och 2021 lämna bidrag om högst 1 miljon kronor per år till insatser som syftade till att stärka bevarandet av historiska transportmedel.

RAÄ redovisade insatser och resultat av arbetet till regeringen den 30 november 2021. RAÄ konstaterar att det till stor del är ideella krafter och privata medel som ombesörjer historiska transportmedel. Även om staten enligt myndigheten kan säkerställa att det finns museala samlingar av historiska transportmedel, finns det goda skäl att den nuvarande ordningen, där civilsamhället tar ett betydande ansvar, består. För att klara detta bedömer RAÄ att det behövs ett systematiskt hänsynstagande och en långsiktig samverkan, mellan berörda nationella myndigheter, museer och civilsamhällets aktörer. Det finns enligt RAÄ problem och hinder som återkommande behöver hanteras och som framför allt uppstår till följd av att fysisk planering förbiser vissa platsers både nuvarande och historiska anknäpning till rörligt kulturarv samt att olika regelverk oftast inte gör skillnad på om ett transportmedel är nytt och modernt eller historiskt, liksom uttag av skatter och avgifter på trafik- och miljöområdet som inte heller är differentierade med hänsyn till om verksamheten t.ex. är ideell eller vinstdriven.

20 av de 66 miljoner kronor som under perioden 2018–2020 finansierade bevarandet och tillgängliggörandet av historiska transportmedel i enlighet med förordningen (2017:628) om statsbidrag till kulturarvsarbete tilldelades kulturarvsarbete. Mer än hälften av bidragen till historiska transportmedel har gått till projekt som involverar fartyg; därefter kommer spårburna fordon och därefter luftfartyg.

Fäbodmiljöer

Enligt Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk (FSF) finns det ca 200–250 fäbodan i drift i Sverige med någon form av från hemgården säsongsvis förflyttad djurhållning med betesdrift i syfte att nyttja naturliga foderresurser i skog och fjäll.

Sedan 2021 kan olika aktörer och utövare av en tradition som finns på den nationella förteckningen Levande traditioner föreslå att traditionen nomineras till internationella listor och register kopplade till Unescos konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet. Isf har mottagit elva förslag till nomineringar till Unescos listor och register, varav tre förslag fick möjlighet att återkomma med omarbetade ansökningar. Isf har bedömt FSF:s ansökan om fäbodkultur och skriver i sitt yttrande till Kulturdepartementet i oktober

2021 att ansökan väl uppfyller de krav som ställts. Då ansökan behöver utvecklas i samverkan mellan flera parter kan nominering enligt Isos ske först i mars 2023.

I en interpellationsdebatt i riksdagen den 10 december 2021, svarade kulturministern bl.a. så här på Cassandra Sundins (SD) interpellation 2021/22:135:

Fäbodkulturen i fäbodmiljöerna är ett levande immateriellt kulturarv. Helt avgörande för att det immateriella kulturarvet ska leva vidare till kommande generationer är att det finns utövare som för vidare kunskaperna och åtgärderna. Många aktörer bidrar på olika sätt till fäbodarnas och fäbodbrukets bevarande, inte minst i det dagliga arbetet som sker i jordbruk och skogsbruk i fäbodmiljöer som bidrar till att bevara landskapets biologiska mångfald.

Det finns i dag flera former av stöd som stärker fäbodmiljöerna och fäbodkulturen, däribland det statliga bidraget till kulturmiljövård. Det uppgår i dag till knappt 260 miljoner kronor per år och har stor betydelse för kulturmiljöarbetet i hela landet. För åren 2022–2024 stärker regeringen detta anslag med ytterligare 10 miljoner kronor per år. Det finns även ett statligt bidrag på 9 miljoner kronor till kulturarvsarbete som bl.a. kan lämnas till arbete med immateriellt kulturarv. Detta förstärkte regeringen med 20 miljoner kronor för 2021 med anledning av pandemins konsekvenser för ideella kulturarvsverksamheter.

Genom de olika formerna av skydd samt de statliga bidragen till kulturmiljövård och till ideellt kulturarvsarbete finns det goda förutsättningar även för arbete med landets fäbodlar. Det finns tusentals föreningar och aktiva nätverk som är engagerade i just fäbodarna, fäbodbrukets bevarande och fortsatta användning. Jag vill nämna till exempel Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk, FSF, som gör en stor insats genom att bevaka och driva frågorna om fäbodarnas värden i många sammanhang och inom olika samhällssektorer.

Sancta Birgitta Klostermuseum

Sancta Birgitta Klostermuseum invigdes i juni 2003 i den byggnad som under 1200-talet uppfördes som Bjällbopalatset i Vadstena. Klosterverksamhet påbörjades i slutet av 1300-talet med invigning av Birgittaklostret 1430. Birgittastiftelsen som bildades 1920 för att bevara klosterbyggnaderna är huvudman för Sancta Birgitta Klostermuseum. Stiftelsen förvaltar klosterområdet i drygt 40 år innan Statens fastighetsverk (SFV) tog över förvaltningen

SFV ska upplåta mark och lokaler till statliga eller kommunala myndigheter eller till enskilda på marknadsmässiga villkor. Om ersättningen inte kan fastställas på marknadsmässig grund ska den fastställas efter vad som kan anses skäligt. Hänsyn bör då tas till faktorer som t.ex. fastighetens särskilda karaktär samt ekonomiska och tekniska livslängd enligt förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter, m.m. I betänkandet Funktionalitet och enhetlighet – hyresmodell för fem kulturinstitutioners huvudbyggnader (SOU 2020:76) föreslogs att en marknadsmässig hyresmodell införs fr.o.m. 2023 för bl.a. de fastigheter som SFV förvaltar och som rymmer viktig kulturverksamhet. Utredningen konstaterar vidare att även om en ren marknadshyra är svår att hävda för vissa byggnader och hyresgäster,

finns det utvecklade metoder för att göra anpassningar av hyressättningen som ändå kan anses marknadsmässiga. Utredningen har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. Avsikten är att under 2022 komma fram till ett ställningstagande i sakfrågan (skr. 2021/22:75 s. 206)

Föreningen Birgittastiftelsen inkom med en skrivelse i mars 2020 med en önskan om att redogöra för frågan om Sancta Birgitta Klostermuseum för kulturutskottet (dnr 1482-2019/20). Föreningen refererar bl.a. till SFV:s beslut 2018 om en hyreshöjning för museilokalerna och att Region Östergötland samt Vadstena kommun avböjt ett finansieringsansvar för museets drift inom ramen för kultursamverkansmodellen. Birgittastiftelsen informerade utskottet i mars 2021. Utskottet hänvisade i betänkande 2021/22:KrU6 till befintlig hyresmodell och uttryckte sig positivt om den breda och uppskattade verksamhet som Birgittastiftelsen bedriver vid Sancta Birgitta Klostermuseum. Tidigare har utskottet även hänvisat till den tyngdpunktsförskjutning från centralt fattade beslut till ökat regionalt ansvar som kultursamverkansmodellen innebär (bet. 2020/21:KrU9). Styrelsen för Birgittastiftelsen har nu fattat beslut om att söka en regional lösning för verksamhetens finansiering inom ramen för kultursamverkansmodellen tillsammans med Region Östergötland och Vadstena kommun⁴.

Arkivhandlingar

En tvist har pågått mellan Jönköpings kommun och svenska staten (Riksarkivet) om var Jönköpings privilegiebrev från 1284 samt fyra andra urkunder⁵ ska förvaras. Tvisten avgjordes i Stockholms tingsrätt i mars 2020 som gav staten (Riksarkivet) rätt. Privilegiebrevens ska framöver förvaras i Landsarkivet i Vadstena. Jönköping kommun valde att inte överklaga domen till Svea hovrätt.

Tingsrätten gick på linjen att den s.k. proveniensprincipen är allenarådande för svensk arkivbildning sedan 1902, dvs. att handlingar från samma verksamhet ska hållas samman så att de kan studeras som en helhet. Att breven alltid har förvarats i Jönköping har, enligt tingsrätten, inte påverkat bedömningen av frågan om vem som har rätt till breven som bedöms alltid ha varit statliga handlingar. År 1902 fick landsarkiven till uppgift att inom varje distrikt ta emot arkivhandlingar från bl.a. kommunala arkiv samt stads- och kyrkoarkiv. Med stadsarkiv avsågs även rådhusrätternas arkiv. I denna leveransplikt ingick alla handlingar från 1801 eller tidigare. I domen hävdas att staden gavs dispens 1914 från utlämning av breven och att Jönköpings stad därför aldrig kan anses ha ägt privilegiebrevens. Staden fick 1980, 1992 och

⁴ <https://birgittastiftelsen.se/2021/11/30/medlemsbrev-december-2021/>.

⁵ Hertig Karls privilegiebrev från år 1596 (avser Jönköping), Gustav II Adolfs privilegiebrev från år 1620 (avser Jönköping), Gränna stads fundamentsbrev från år 1652 (avser Gränna) och Karl XI:s privilegiebrev från år 1693 (avser Gränna).

1996 enbart uppskov från staten att överlämna breven, vilket sedan inte har gjorts⁶.

Övriga frågor

Utskottet har vid tidigare behandling av motionsyrkanden om möjligheten att etablera ett marinarkeologiskt museum nämnt det museum som byggts upp inom SMTM:s verksamhet. Museet gestaltar med hjälp av digital teknik vraken som ligger kvar på havsbotten. Museet har fått namnet Vrak – Museum of Wrecks och invigdes hösten 2021. Museet gestaltar marinarkeologi och ska fungera som en knutpunkt för vrakforskning kring hela Östersjön.

Enligt förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen får statsbidrag lämnas till folkhögskolor, studieförbund och studerandorganisationer inom folkhögskolan och till idrottens studie-, bildnings- och utbildningsverksamhet (1§). Studieförbundet Sisu Idrottsutbildarna prövar bidrag till de sistnämnda och Folkbildningsrådet till de förstnämnda. Anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård (utg. omr. 17) får bl.a. användas till utgifter för statsbidrag till hembygds museer och ideell kulturarvsverksamhet. Statsbidraget regleras i förordningen (2014:108) om statsbidrag till ideella organisationer inom kulturmiljöområdet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det finns statligt stöd i olika former som möter förslagen i yrkandena. Därtill vill utskottet hänvisa till den tyngdpunktsförskjutning från centralt fattade beslut till ökat regionalt ansvar som kommer av kultursamverkansmodellen. Här välkomnar utskottet den översyn av modellen som regeringen aviserat i syfte att bl.a. förbättra samordningen mellan olika aktörer.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2021/22:99 (SD), 2021/22:180 (SD), 2021/22:663 (SD), 2021/22:1031 (KD), 2021/22:1278 (S), 2021/22:1613 (C) yrkande 1, 2021/22:1771 (S), 2021/22:2058 (M), 2021/22:2706 (M) yrkandena 1–3, 2021/22:2916 (SD), 2021/22:3022 (SD) yrkande 11 samt 2021/22:4117 (SD) yrkandena 1 och 2.

⁶ <https://www.expertsvar.se/pressmeddelanden/striden-om-jonkopings-privilegiebrev/>, den 17 mars 2022.

Hågkomst

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om uppmärksammande av diskriminering, antisemitism och övergrepp. Utskottet hänvisar framför allt till pågående insatser.

Jämför reservation 10 (C) och 11 (L).

Motionerna

Johan Pehrson m.fl. (L) vill i partimotion 2021/22:3965 yrkande 51 se en nationell kartläggning av förekomsten av antisemitiska attityder. Motionärerna menar att det behövs ökad medvetenhet om hur antisemitismen i Sverige tar sig uttryck i dag och att det aldrig får förekomma att skolor undviker att diskutera antisemitism därför att ämnet anses för känsligt.

Per Schöldberg m.fl. (C) vill i kommittémotion 2021/22:3217 yrkande 7 tilldela Forum för levande historia uppdraget att beskriva och informera om hur Sverige behandlat samer, tornedalingar, lantalaiset och kväner, judar, romer och sverigefinnar med bl.a. rasbiologi, skallmätningar, tvångsförflyttningar, nomadskolor, arbetsstugor och assimilering. De övergrepp och den diskriminering som svenska staten historiskt har utsatt samer och andra nationella minoriteter för och som fortfarande pågår på många plan är enligt motionärerna ofta okända för både beslutsfattare och allmänhet.

I motion 2021/22:1695 vill Magnus Manhammar (S) att regeringen överväger att undersöka möjligheten att genomföra en riksomfattande informationskampanj om romernas utsatta situation i Sverige och Europa. Motionären pekar på att romerna är en minoritet som fått utstå mycket förtryck och diskriminering genom århundradena i Sverige och Europa och att det än idag finns fördomar, diskriminering och hat som leder till att många romer inte får samma möjligheter som andra i samhället.

I motion 2021/22:1032 för Magnus Oscarsson (KD) fram betydelsen av att skapa ett museum över Raoul Wallenbergs gärning. Motionären menar att kunskapen om Raoul Wallenberg och hans gärning för att rädda tiotusentals ungerska judar undan Förintelsen ofta är bristfällig, inte minst i den yngre generationen. Motionären anför att Sverige har bl.a. torg och andra platser som är uppkallade efter Raoul Wallenberg men att inte ett museum om Raoul Wallenberg.

Axel Hallberg (MP) vill i motion 2021/22:4206 att staten uppför ett minnesmärke för dem som föll offer för Vipeholmsexperimenten. Motionären menar att de oetiska experimenten på Vipeholms sjukhus genomfördes på initiativ av svenska staten och att det därför är lämpligt att regeringen tar initiativ till att upprätta ett minnesmärke.

Bakgrund och pågående arbete

Antisemitiska attityder i Sverige

Anslaget 8:1 Centrala museer: Myndigheter har 2022 tillförts 30 miljoner kronor för att inrätta ett museum om Förintelsen och bygga upp verksamheten vid SHM (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17, bet. 2021/22:KrU1, rskr. 2021/22:85). Ytterligare 45 miljoner kronor är beräknat för 2023 och 55 miljoner kronor för 2024. Inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen är en del av Sveriges åtaganden, s.k. pledges, som presenterades på Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism i oktober 2021. Av kostnaderna för det nya museet beräknas 3 miljoner kronor per år under perioden 2022–2024 för en satsning på spridning av och utbildning om den svenskspråkiga versionen av Dimensions in Testimony.

Den 1 mars 2022 t.o.m. den 28 februari 2023 är Sverige ordförande i Internationella alliansen till minne av Förintelsen (International Holocaust Remembrance Alliance – IHRA). Temat för det svenska ordförandeskapet är Together for Impact – Promoting Holocaust remembrance and combating antisemitism and antigypsyism through cooperation and dialogue. Under året kommer regeringen att följa upp de åtaganden som gjordes vid Malmöforumet 2021 och arbeta för att ytterligare stärka IHRA som institution.

Forum för levande historia har bl.a. i uppdrag att stärka förutsättningarna för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser genom att vidareutveckla de strukturer som finns för att underlätta för skolor och andra att göra sådana resor. Aktuell kunskap förankrad i forskning bör ligga till grund för resorna. Forum för levande historia ska i genomförandet av uppdraget föra en dialog med Svenska kommittén mot antisemitism samt inhämta synpunkter från övriga berörda myndigheter, organisationer och andra relevanta aktörer. Den 7 april 2022 beviljade regeringen även Voksenåsen AS 500 000 kronor för att, i dialog med Forum för levande historia, erbjuda ungdomsgrupper utbildning och studieresor till minnesplatser i Norge. Syftet är bl.a. att öka kunskapen om förbrytelser mot judar, att förankra minnet av Förintelsen hos svenska ungdomar och lärare samt till att öka kunskapen om antisemitism och rasism historiskt och i dag.

Romsk inkludering

Forum för levande historia har i uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism samt liknande former av fientlighet och hatbrott. Myndigheten redogör i sin årsredovisning för 2021 för hur de under 2022 vill öka den nationella spridningen av aktiviteterna på minnesdagen för folkmordet på romer som infaller den 2 augusti. I samarbete med UR har ett digitalt program med samtal och korta föreläsningar genomförts med bl.a. forskare och romska aktivister om antiziganism och folkmordet på romer under Förintelsen. Även en minutställning har producerats, 2 augusti 1944 – romernas sista natt i Auschwitz, som belyser romers situation i förintelselägret Auschwitz-Birkenau.

14 miljoner kronor har 2022 tillförts anslaget 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer (prop. 2021/22:1 utg. omr. 1, bet. 2021/22:KU1, rskr. 2021/22:68) för genomförande av strategin för romsk inkludering inom utbildning, arbete, bostad, hälsa, social omsorg och trygghet, kultur och språk samt civilsamhällets organisering. Av anslagsökningen är 8 miljoner kronor permanenta medel. Åtgärden är även en del av Sveriges åtaganden som presenterades på Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism i oktober 2021.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) hade under perioden 2016–2019 i uppdrag att fördela statsbidrag för hälsofrämjande insatser riktade till romer. Som en del av genomförandet av strategin för romsk inkludering tillfördes nya medel för 2022 och MUCF har fått ett nytt uppdrag att fördela statsbidrag enligt förordningen (2022:118) om statsbidrag för hälsofrämjande insatser riktade till romer. Syftet med bidraget är att främja romers hälsa samt att ge civilsamhället och särskilt romska organisationer bättre förutsättningar att arbeta med hälsofrämjande insatser riktade till romer.

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2020–2023 i uppdrag att samordna, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering samt sprida information om arbetet med romsk inkludering. I uppdraget ingår att genomföra insatser för att öka kunskapen om romsk historia samt romers nuvarande livsvillkor och ställning som nationell minoritet.

Sannings- och försoningskommissioner

I mars 2021 tillsatte regeringen en sannings- och försoningskommission med uppdrag att utreda kränkningar och övergrepp mot tordedalingar, kväner och lantalaiset till följd av 1800- och 1900-talens assimileringspolitik (dir. 2020:29). Kommissionen består av åtta ledamöter, i huvudsak forskare och jurister och ska:

- kartlägga och granska assimileringpolitiken och dess konsekvenser för minoriteten, grupper inom minoriteten och enskilda
- sprida information för att öka kunskapen om minoriteten och dess historiska erfarenheter
- lämna förslag till fortsatta insatser för att bidra till upprättelse och främja försoning.

Kommissionen ska inte överväga eventuella ansvarsfrågor i enskilda fall eller ge ekonomisk kompensation till enskilda som drabbats. Uppdraget ska redovisas senast den 16 maj 2022.

I november 2021 tillsatte regeringen en sanningskommission som ska kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna i ett historiskt perspektiv och dess konsekvenser för det samiska folket (dir. 2021:103). Kommissionen kommer att bestå av tretton ledamöter som utses efter nära dialog med Sametinget. Regeringen utsåg den 11 april 2022 ett av Högsta

domstolens 16 justitieråd som kommissionens ordförande. Kommissionen ska:

- kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna och relevanta aktörers agerande vid genomförandet av den politiken,
- sprida kunskap om och öka den allmänna förståelsen för samernas historia och hur historiska oförrätter påverkar dagens villkor för samerna samt verka för att denna kunskap förs vidare till kommande generationer, och
- lämna förslag på åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning och ett livskraftigt samiskt samhälle.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2025.

Regeringen överlämnade den 24 mars i år en lagrådsremiss med förslag om skydd för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden i den granskande verksamhet som utförs av dessa två kommissioner (dnr Ku2021/02404). Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2022.

I augusti 2021 fick en enskild utredare i uppdrag av Regeringskansliet att biträda Kulturdepartementet i arbetet med att utreda konsekvenserna för hur Forum för levande historias uppgifter påverkas av inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen och med vilken inriktning Forum för levande historias arbete ska bedrivas framöver (Ku 2021:A). Utredningen presenterade sina slutsatser den 24 mars 2022. Utredningen bedömer bl.a. att regeringen bör överväga att ge myndigheten en permanent uppgift att öka och sprida kunskap om historiska skeenden som påverkat de nationella minoriteterna i Sverige, inklusive en roll att hantera frågor som arbetet som i ovanstående kommissioner kommer att resultera i. Utredningen remitteras till cirka 100 institutioner med sista svarsdatum den 28 juni 2022.

Vipeholmsanstalten

Åren 1935–1982 var Vipeholms sjukhus en anstalt för dem som man då benämnde som sinnesslöa. Exempel på händelser som gett stor medial uppmärksamhet är de s.k. kariesexperimenten i vilka intagna patienter utan samtycke tvingades delta i kliniska odontologiska försök 1945–1955. År 1999 kom uppgifter om ett påstått eutanasiprojekt under andra världskriget som grundades i uppgifter om ökad dödlighet bland de intagna på anstalten (SOU 2020:21 s. 290).

Vetenskapsrådet finansierar ett tvärvetenskapligt projekt vid Historiska museet vid Lunds universitet. Med hjälp av arkivforskning ska forskarna försöka få ökad förståelse för hur välfärdsstaten historiskt har hanterat människor utanför normen via en fallstudie av Vipeholmsjukhuset⁷. Till projektet planeras även en tillfällig vandringsutställning.

Bengt Eliasson (L) ställde en skriftlig fråga (fr. 2020/21:2361) i mars 2021 till socialminister Lena Hallengren i vilken han undrar om ministern är beredd att ta initiativ till en officiell ursäkt från statens sida för det som skedde på

⁷ <https://www.historiskamuseet.lu.se/vipeholm/om-projektet>.

Vipeholmsanstalten. Statsrådet svarade att hon tagit initiativ till att anordna ett möte för att samtala om vad som hände vid den tiden och att hon är angelägen om att berörda funktionshindersorganisationer kan samlas till ett fysiskt möte. Med anledning av pandemin avsåg man att arrangera mötet efter sommaren. Ulrika Heindorff (M) har ställt en skriftlig fråga (fr. 2021/22:1254) till socialminister Lena Hallengren i vilken hon refererar till att organisationen Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet (DHR) kräver en offentlig ursäkt av staten till alla patienter som genom åren varit placerade på Vipeholm i Lund. Frågeställaren undrar vilka åtgärder ministern avser att vidta för att ge dessa personer och deras anhöriga upprättelse för det de utsattes för under 1935–1970. Statsrådet refererar i sitt svar till bl.a. ovan nämnda forskningsprojekt och betonar funktionshindersorganisationernas viktiga arbete och betydelse för den förändrade synen på personer med intellektuell funktionsnedsättning som också utgjorde grunden för dagens funktionshinderspolitik.

Socialdepartementet, DHR och Lunds kommun har enligt uppgift en dialog om en eventuell framtida minnesplats i Lund utöver den minnessten som är rest på Norra kyrkogården i Lund.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka att de historiska händelser som tas upp i yrkandena är viktiga att inte bara minnas utan även dra lärdom av. Utskottet noterar vidare att regeringen på olika sätt höjer ambitionsnivån för att öka kunskapen och medvetenheten om diskriminerande särbehandling såväl i det förgångna som i vår samtid.

Utskottet finner i nuläget inga skäl att rikta tillkännagivanden i enlighet med yrkandena och avstyrker därmed motionerna 2021/22:1032 (KD), 2021/22:1695 (S), 2021/22:3217 (C) yrkande 7, 2021/22:3965 (L) yrkande 51 samt 2021/22:4206 (MP).

Skydd för utländska kulturföremål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skydd för utländska kulturföremål. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Jämför reservation 12 (M) och 13 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3374 yrkande 15 föreslår Viktor Wärnick m.fl. (M) att regeringen tillsätter en utredning om immunitetslagstiftning för att skydda utländska konstföremål som har lånats in till svenska museer.

Christer Nylander m.fl. (L) vill i kommittémotion 2021/22:4003 yrkande 14 att regeringen underlättar internationellt samarbete mellan museer och

konsthallar. Motionärerna pekar på försvårande omständigheter som osäkerhet kring ett verks ursprung och ägarhistoria samt Tullverkets krav.

Bakgrund och pågående arbete

Rådets förordning (EG) nr 1186/2009) om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse, kapitel XI, gäller för bl.a. konstverk av utbildningsmässig, vetenskaplig eller kulturell karaktär vid import från länder utanför EU. Varje enskild vara kräver ett tillstånd och det är den som är ansvarig för verksamheten som ansöker om tillståndet. Tillståndet gäller sedan i sex månader. Ansökan för bl.a. konstverk av kulturell karaktär ska innehålla en skriftlig försäkran om att varorna är konstverk av utbildningsmässig, vetenskaplig eller kulturell karaktär samt att varorna inte ska säljas. Momsfrihet medges i regel inte för detta material enligt Tullverket. Momsen uppgår till 25 procent och täcker eventuell tull och andra statliga skatter eller avgifter, exempelvis punktskatt samt provisions-, emballage-, transport- och försäkringskostnader. Momsfrihet kan ges för samlarföremål och konstverk som inte ska säljas och som importerats av ett av Tullverket godkänt galleri, ett museum eller en annan institution. Enligt 3 kap. 11 § punkt 4 mervärdeskattelagen (1994:200) undantas anordnande i museiverksamhet av utställningar för allmänheten och tillhandahållande i museiverksamhet av föremål för utställningar från skatteplikt om verksamheten bedrivs av, eller fortlöpande i mer än ringa omfattning understöds av, det allmänna.

För att underlätta för svenska museer att låna in kulturföremål från utlandet tillsatte regeringen i september 2019 en utredning för att analysera och föreslå hur ett skydd mot processuella åtgärder för inlånade utländska kulturföremål ska utformas. Utredningen presenterade sitt betänkande Immunitet för utställningsföremål (SOU 2021:28) i april 2021. Utredningens ambition var att utforma en lag med ett vidsträckt tillämpningsområde som kan uppfylla det uttalade syftet att främja det internationella kulturutbytet. Utredningens definition av utställningsföremål är ett i utlandet hemmahörande föremål som tillfälligt lånas in till Sverige för att göras tillgängligt vid en offentlig utställning. Utredningen föreslår att det är föremålet som ska vara bärare av immuniteten och att det kan ägas eller förfogas av en offentlig institution eller privat aktör. Den svenska utställningsarrangören (inlånaren) kan antingen vara en aktör inom det allmänna museiväsendet eller en privat aktör. För att få ett immunitetsskydd föreslår utredningen ett särskilt tidsbestämt beslut som bl.a. anger immunitetstiden, som ska vara av temporär karaktär. Som längst föreslås tiden bestämmas till 18 månader. Samma föremål ska kunna ges ett förnyat skydd efter en ny ansökan. I en ansökan ska det bl.a. finnas uppgifter om utlånaren och dennes rätt till föremålet och uppgifter för identifiering av föremålet, t.ex. föremålets proveniens. Utredningen föreslår vidare att RAÅ ska handlägga och besluta i ärenden enligt lagen. Betänkandet har remitterats till ett trettiotal organisationer och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2022 gör regeringen bedömningen att pandemin försvårade museernas arbete med internationellt utbyte och samverkan eftersom planerade resor behövdes ställas in och såväl utställningsprojekt som ut- och inlån av föremål fick skjutas på framtiden (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17). Samtidigt bedöms pandemin ha påskyndat etablerandet av internationellt samarbete och kommunikation utan resor i bl.a. internationella nätverk, besök och delegationer av forskare och museirepresentanter samt samarbeten inom utställningsverksamheterna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att regeringen uppmärksammar coronapandemins negativa effekter på museisektorns internationella samarbete. I avvaktan på resultatet av pågående beredning av förslagen i betänkandet Immunitet för utställningsföremål föreslår utskottet att motionerna 2021/22:3374 (M) yrkande 15 samt 2021/22:4003 (L) yrkande 14 avstyrks.

Immateriellt kulturarv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att stärka Sveriges arbete med Unescos konvention om skydd för det immateriella kulturarvet. Utskottet hänvisar till gjorda insatser. Jämför reservation 14 (SD).

Motionen

Aron Emilsson m.fl. (SD) vill i kommittémotion 2021/22:2498 yrkande 1 att regeringen ser över möjligheterna att stärka Institutet för språk och folkminnets (Isof) arbete med Unescos konvention om skydd för det immateriella kulturarvet. Motionärerna vill se ytterligare resurser för arbetet med den nationella förteckningen över immateriella kulturarv samt att nomineringarna av detta kulturarv till de internationella listorna ska tryggas.

Pågående arbete

Under perioden 2020–2024 är Sverige medlem i den mellanstatliga kommittén för konventionen om tryggnad av det immateriella kulturarvet. Isof är Sveriges expertmyndighet i kommittén. Anslaget 3:3 Institutet för språk- och folkminnen har tillförts 1,5 miljoner kronor för perioden 2020–2022 för att stärka myndighetens arbete med Unescos konvention, såväl kommittéarbetet som utveckling av det nationella arbetet. Regeringen menar att det är angeläget att Sverige under fyraårsperioden kan bidra på ett konstruktivt sätt i det internationella kommittéarbetet, samtidigt som Sverige ska vara aktivt på

nationell nivå och visa goda resultat i sin tillämpning av konventionen. Enligt regeringen är det viktigt att främja förutsättningarna för civilsamhällets deltagande i konventionsarbetet såväl internationellt som nationellt (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17, bet. 2021/22:KrU1, rskr. 2021/22:85).

Regeringen bedömer vidare i budgetpropositionen för 2022 att det immateriella kulturarvet synliggörs och blir tillgängligt för allt fler, bl.a. genom Sveriges nationella förteckning över immateriellt kulturarv (levande traditioner.se) som har fortsatt att utökas med traditioner i dialog med ideella organisationer i hela landet. Under 2021 gjordes en samnordisk nominering av nordiska klinkbåtstraditioner till Unescos lista över mänsklighetens immateriella kulturarv (prop. 2021/22:1 utg. omr. 17 s. 32 och 61). Den 24 mars 2022 beslutade regeringen att nominera Nyckelharpanas nätverk till Unescos register över goda metoder för tryggnad av immateriellt kulturarv.

Regeringen beslutade den 8 april 2022 om en strategi för Sveriges samarbete med Unesco 2022–2025. Enligt strategin ska Sverige bl.a. arbeta aktivt för att synliggöra kulturarvets, inklusive världsarvens, betydelse för bl.a. samhällsbyggande, prioritera kvalitet i arbetet med listningar och nomineringar till världsarv och immateriellt kulturarv samt främja det civila samhällets förutsättningar för delaktighet i arbete med immateriellt kulturarv.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner att motionen i allt väsentligt måste anses tillgodosedd och avstyrker motion 2021/22:2498 (SD) yrkande 1.

Märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter. Utskottet hänvisar till gjorda insatser och EU-lagstiftning på området.

Jämför reservation 15 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:2479 yrkande 5 vill Staffan Eklöf m.fl. (SD) se en kulturmärkning av svenska matprodukter av stort kulturhistoriskt värde. Motionärerna refererar till att Sverige har många traditionella matprodukter som är nära sammankopplade till vårt land, vår miljö och vår kulturhistoria. Angelica Lundberg m.fl. (SD) för fram ett liknande förslag i kommittémotion 2021/22:2534 yrkande 11 om ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter

Bakgrund och pågående arbete

EU-lagstiftningen erbjuder namnskydd för jordbruksprodukter och livsmedel som kommer från en viss geografisk region i förordning (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel. Det finns tre kategorier av namnskydd enligt denna EU-förordning. Kategorin Skyddad ursprungsbeteckning anger benämningen på en vara som producerats och bearbetats inom ett bestämt geografiskt område. Det bör även finnas ett samband mellan varans kvalitet och dess geografiska ursprung. Kalixlöjrom är exempel på en vara som har skyddad ursprungsbeteckning. I kategorin Skyddad geografisk beteckning ska minst ett steg av produktionsprocessen ha utförts inom ett bestämt geografiskt område (produktion, bearbetning eller beredning). Svecia och skånsk spettekaka är exempel på produkter som har skyddade geografiska beteckningar. Slutligen finns kategorin Garanterad traditionell specialitet. Denna beteckning står för att produkten har egenskaper som härrör från en traditionell ingrediens eller traditionell tillverkningsmetod. Beteckningen kan användas av alla producenter som följer den givna specifikationen för produkten. Falukorv och hushållsost har registrerats som garanterade traditionella specialiteter. EU-kommissionen har gjort en översyn av regelverken för bl.a. geografiska ursprungsbeteckningar om jordbruksprodukter och livsmedel. Från och med den 8 juni 2022 harmoniseras ansöknings- och ändringsförfaranden för produktspecifikationer för skyddade beteckningar inom de tre kategorierna.

Miljö- och jordbruksutskottet har tidigare bl.a. redovisat att det skulle medföra ökade kostnader för både producenter och myndigheter att utveckla ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla produkter parallellt med EU:s regelverk för namnskydd. Dessutom skulle ett nationellt regelverk ha negativ effekt på regeringens mål att minska den administrativa bördan för svenska företag (bet. 2014/15:MJU3, bet. 2015/16:MJU15 samt bet. 2016/17:MJU23).

I Sverige finns det ett femtiotal akademier som tar sin utgångspunkt i t.ex. en maträtts eller råvaras geografiska ursprung. Kålotsakademins projekt Kulturmatkassen med medel från Jordbruksverket inventerar mångfalden i svenska livsmedelsbutiker utifrån ett fyrtiotal utvalda produkter med kulturhistorisk förankring i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2021/22:2479 (SD) yrkande 5 samt 2021/22:2534 (SD) yrkande 11.

Reglering av metallsökare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om reglering av metallsökare. Utskottet hänvisar till befintlig lagstiftning med tillhörande förordning.

Jämför reservation 16 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3526 yrkande 20 vill Catarina Deremar m.fl. (C) att regeringen utreder införande av ett licenssystem för användande av metall-detektorer. Motionärerna vill se en rapporteringsskyldighet när en fornlämning hittas istället för att ett tillstånd ska sökas för varje tillfälle och plats.

Roza Güclü Hedin (S) vill i motion 2021/22:1329 att regeringen överväger att se över hur den danska modellen för metallsökning kan tillämpas i Sverige. Motionären anför att Danmark har en enkel och rak lagstiftning samt ett ömsesidigt förtroende mellan allmänhet och arkeologer.

Mattias Bäckström Johansson och Eric Palmqvist (båda SD) vill i motion 2021/22:681 att regeringen förenklar regelverket för användandet av metallsökare. Motionärerna hänvisar till att övriga nordiska länder saknar tillståndskrav och att mycket talar för att den nuvarande regleringen i Sverige inte bidrar till att skydda och vårda kulturmiljön.

Bakgrund och tidigare behandling

I Sverige infördes 1991 ett generellt förbud mot att använda metallsökare på grund av de plundringar som ägde rum på 1980-talet, särskilt på Gotland. Vissa myndigheter var undantagna från förbudet och enskilda kunde få dispens hos länsstyrelsen.

Europeiska kommissionen lämnade 2009 en formell underrättelse till Sverige om att det svenska förbudet mot användning av metallsökare kunde strida mot artiklarna 28 och 30 i EG-fördraget (nu artiklarna 34 och 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Förbudet ansågs begränsa den fria rörligheten inom EU för metallsökare som lagligen tillverkas eller saluförs i andra medlemsstater.

Sedan den 1 januari 2014 krävs det enligt 2 kap. 18 § kulturmiljölagen (1988:950) tillstånd för att använda metallsökare i Sverige samt att medföra metallsökare på fornlämningar förutom vid färd på allmän väg. Ansökan om tillstånd görs hos länsstyrelsen. Enskild kan inte få tillstånd för att leta efter fornyfynd med metallsökare. Regeringens bedömning var att en tydligare tillståndsprövning stod i överensstämmelse med huvudsyftet att skydda fornlämningar och fornyfynd och förbudet mot att använda metallsökare inskränktes till att omfatta detta skyddsändamål. Förändringen i fråga om

införandet av en fast tidsgräns för fornyfynd (1850) ansågs samtidigt innebära en mer generös syn på vilka föremål det är tillåtet att söka efter med metallsökare (prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9, rskr. 2012/13:273).

Sedan 2018 ska länsstyrelsen ta ut en avgift för tillståndsprövningen av metallsökare (prop. 2016/17:116, bet. 2016/17:KrU9, rskr. 2016/17:281). Regeringen ansåg det befogat att ta ut ansökningsavgifter i tillståndsärendena eftersom ärendena är tids- och resurskrävande och den stora ärendemängden bedömdes påverka länsstyrelsernas möjlighet att fatta beslut inom rimlig tid. Regeringen hänvisade till en ökning från ca 400 metallsökarärenden hos länsstyrelserna 2012 till ca 2 100 ansökningar 2015 där enskilda som vill använda metallsökare i hobbyverksamhet stod för 90 procent av ansökningarna. Avgiften uppgår till 870 kronor 2022 för varje geografiskt avgränsat område som den individuella ansökan avser.

Regeringen har betonat betydelsen av en dialog med det civila samhällets organisationer om användning av metallsökare med syftet att skapa ett kunskapshöjande och medskapande kulturarvsbruk och för att främja förståelsen för regelverkets skyddande syften. (prop. 2016/17:116, s. 153). RAÄ har bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifter i ärenden om tillstånd att använda och medföra metallsökare och gav ut en vägledning för ansökan 2019.

Danmark lagstiftade om metallsökare på 1980-talet och omfattningen av hobbyverksamheten var då mycket liten. Danmark har en större uppodling än Sverige och det är tillåtet att använda metallsökare i och med att de överplöjda boplatserna inte betraktas som skyddade monument. De s.k. detektorförer samarbetar med de lokala museerna och uppmuntras bl.a. att ta kontakt med ansvarigt museum för att få vägledning om registrering och hantering av eventuella fynd⁸. Danmark har skyddade områden där det inte är tillåtet att använda metalldetektorer och man får heller inte gräva under det plöjda jordlagret för att ta upp spårade fynd⁹.

Utskottets ställningstagande

När beslutet om att modifiera bestämmelserna om användning av metallsökare fattades för nästan tio år sedan för bättre överensstämmelse med EU-rätten, underströk utskottet att kombinationen av en ovanligt rik förekomst av orörda och väl bevarade fornlämningar och allemansrätten, som ger var och en rätt att vistas i princip överallt i naturen, gör att det krävs stränga regler för att skydda landets historiska skatter (prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9, rskr. 2012/13:273). Utskottet menar att den stora ökningen i antalet ansökningar efter lagändringen visar hur utbredd hobbyverksamheten är och att skälen för att skydda kulturarvsnämnden därför fortfarande är giltiga. Likaså bedömer utskottet att ansökningsavgiften är rimlig.

⁸ Förväntade effekter av ökad metallsökaranvändning - Underlag till återrapportering av regeringsuppdrag Ku2011/148/KA, RAÄ, 2011.

⁹ Museumsloven.

Utskottet avstyrker motionerna 2021/22:681 (SD), 2021/22:1329 (S) och 2021/22:3526 (C) yrkande 20.

Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som handlar om kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar. Utskottet hänvisar framför allt till pågående arbete.

Jämför reservation 17 (M), 18 (KD) och 19 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3374 yrkande 11 lyfter Viktor Wärnick m.fl. (M) fram behovet av en översyn av hur kostnadsansvaret ska fördelas vid arkeologiska utgrävningar. Motionärerna menar att kostnaderna för dessa utredningar är höga och tiden från ansökan till genomförande är ofta orimligt lång. Även Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) i kommittémotion 2021/22:3708 yrkande 29, Larry Söder m.fl. (KD) i kommittémotion 2021/22:4222 yrkande 63, Sten Bergheden (M) i motion 2021/22:2628, Betty Malmberg (M) i motion 2021/22:2826 yrkande 1 samt Magnus Oscarsson (KD) i motion 2021/22:1034 vill se över kostnadsansvaret vid arkeologiska utgrävningar.

I kommittémotion 2021/22:3997 yrkande 42 framför Jakob Olofsgård m.fl. (L) att det finns en målkonflikt i samband med bostadsbyggande mellan arkeologiska undersökningar och intresset av att pressa byggkostnaderna och öka byggandet. Motionärerna menar att det finns anledning att se över regelverket och överväga att vidga möjligheten till bl.a. statsbidrag för arkeologiska undersökningar vid bostadsbyggande.

Bakgrund och pågående arbete

Uppdragsarkeologi är ett samlingsbegrepp för de arkeologiska utredningar och undersökningar som länsstyrelsen beslutar ska genomföras i samband med markexploateringar enligt 2 kap. 11 och 13 §§ kulturmiljölagen (1988:950). RAÄ gav i december 2021 ut en vägledning om det uppdragsarkeologiska systemet. Statsbidrag till arkeologisk undersökning och övriga åtgärder regleras i förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer. Bidrag fördelas inom ramen för anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård.

Länsstyrelserna beslutar årligen i enlighet med kulturmiljölagen om genomförandet av mellan 1 100 och 1 400 arkeologiska insatser i samband med exploateringar, s.k. uppdragsarkeologi. RAÄ sammanställde statistik över genomförd uppdragsarkeologi för perioden 2003–2011. Statistiken omfattar undersökningar som bekostats enligt förordningen (2010:1121) om

bidrag till värdefulla kulturmiljöer och avser bostadsbyggande och mindre arbetsföretag. Arkeologiska utredningar som berör mindre markområden och efterundersökningar ingår inte.

År 2019 kunde RAÄ återuppta den årsvisa statistiken över de beslut som länsstyrelserna fattat för hanteringen av beslut om uppdragsarkeologi i och med att länsstyrelserna då införde ett digitalt handläggningsstöd. Statistiken ska ge möjlighet till nationell överblick och fördjupande undersökningar och analyser om tillämpning av kulturmiljölagen och det uppdragsarkeologiska systemet. Aktörer som länsstyrelser, arkeologiska företag och organisationer, Trafikverket samt universitet och högskolor kan använda statistiken för att analysera variationer i antal undersökningar eller kostnader över tid kopplat till skillnader i exploateringsgrad, mellan länen och typ av arkeologisk insats.

Antalet beslut om uppdragsarkeologi är relativt konstant över åren. Antalet beslut var 2019 det högsta som hittills har noterats. År 2020 minskade antalet med knappt 40 beslut. Den totala kostnaden för uppdragsarkeologin har sedan 2000 varierat mellan 185 och 387 miljoner kronor. Den totala beslutade kostnaden för uppdragsarkeologiska undersökningar 2020 var ca 268 miljoner kronor, vilket är en minskning med drygt 50 miljoner kronor i jämförelse med 2019. En kostnad under fem prisbasbelopp dominerar i samtliga län. Trenden med minskade kostnader för arkeologiska undersökningar fortsatte 2020 då de beslutade kostnaderna minskade mer än antalet beslut¹⁰.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det pågår ett utvecklingsarbete i den arkeologiska uppdragsverksamheten. Utskottet välkomnar därför att RAÄ åter kan föra statistik över länsstyrelsernas beslutshandtering på området och att uppgifterna visar en positiv trend av minskade kostnader för arkeologiska undersökningar. Utskottet avser att fortsätta att följa frågan men finner i nuläget ingen anledning för riksdagen att rikta tillkännagivanden till regeringen i enlighet med yrkandena.

Utskottet avstyrker därför motionerna 2021/22:1034 (KD), 2021/22:2628 (M), 2021/22:2826 (M) yrkande 1, 2021/22:3374 (M) yrkande 11, 2021/22:3708 (M) yrkande 29, 2021/22:3997 (L) yrkande 42 samt 2021/22:4222 (KD) yrkande 63.

¹⁰ Uppdragsarkeologi 2020, 2021, RAÄ.

Kulturmiljövärden i samhällsbyggnadsprocesser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om olika aspekter av kulturmiljövärden i samhällsbyggnadsprocesser. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 20 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:2448 vill Aron Emilsson m.fl. (SD) att regeringen tillsätter en utredning om kulturmiljöstimulans och sanktionsmöjligheter vid kommersiella aktörers överträdelse av känsliga kulturmiljöer (yrkande 1). Motionärerna vill också se åtgärdskrav och vite för aktörer som inte respekterar kulturhistoriska och allmännyttiga skönhetsvärden (yrkande 2). Motionärerna pekar på behovet av en utvidgad lagstiftning där inte bara kommunen, utan också exploatören har ett ansvar i hänsynstagandet till känsliga miljöer av högt kulturhistoriskt värde. Likaså lyfter Aron Emilsson m.fl. (SD) i kommittémotion 2021/22:2495 frågor om kulturell planering (yrkande 1) samordning mellan myndigheter (yrkande 2) samt en nationell översyn av lagstiftning och kommunal kompetens (yrkande 3). Motionärerna vill se nationella mål och riktlinjer som främjar kulturell planering och myndighetsdirektiv som förstärker samordningen för att trygga helhetssynen på kulturmiljöerna samt att regeringen gör en nationell översyn om hur tillämplighet av gällande lagstiftning kan säkerställas och den kommunala kompetensen förstärkas.

Betty Malmberg (M) vill i motion 2021/22:2826 yrkande 2 att resultaten av den nationella myndighetssamverkan som presenteras i RAÄ:s slutrapport utvärderas såväl nationellt som regionalt.

Michael Rubbestad (SD) vill i motion 2021/22:694 att möjligheten att tillgängliggöra bortglömda byggnader av historisk betydelse utreds. Motionären refererar till hur den italienska staten skänkt utvalda kulturellt och historiskt intressanta byggnader för att dels bevara vårt kulturarv, dels tillgängliggöra dem för allmänheten.

Bakgrund och pågående arbete

RAÄ menar i sin slutredovisning av uppdraget att stödja och följa tio myndigheters framtagande och genomförande av vägledande strategier för kulturmiljöfrågor (Ku2020/00120) att RAÄ:s insatser för metodstöd och vägledande material har stärkt andra aktörer i hanteringen av kulturmiljövärden. Under 2020 slutrapporterade RAÄ även regeringsuppdraget om kulturhistoriska värden i plan- och byggprocesser (Ku2020/01120). Myndigheten konstaterar att lagar och regelverk ger förutsättningar för

integrering och tillvaratagande av kulturvärden men att det finns utmaningar när det gäller tillämpningen. Tillgång till antikvarisk kompetens i plan- och byggprocesser liksom aktuella kulturmiljöprogram saknas alltså i många kommuner.

Regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 2022 att samarbetet för integrering av kulturmiljövärden i olika samhällsbyggnadsprocesser ökar (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17). Dock menar regeringen att tillgången till kulturmiljökompetens och aktuella kunskapsunderlag om kulturmiljön behöver öka. Regeringen bedömer att arbetet med att utveckla kulturmiljöaspekterna inom vissa områden bör fortsätta, t.ex. genom att fortsätta arbetet med de kulturmiljöstrategier som tagits fram av de tio berörda myndigheterna. Regeringen konstaterar att med utvecklingstryck i samhällsbyggnaden som påverkar kulturmiljön följer behov av resurser och uppdrag som möjliggör tillvaratagande av kulturmiljövärden (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17, s. 93–94). Anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård har därför ökat med 10 miljoner kronor för 2022 för att stärka det statliga stödet för vård och utveckling av kulturmiljöer. En motsvarande ökning har aviserats för perioden 2023–2024 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17, bet. 2021/22:KrU1, rskr. 2021/22:85).

Byggnadsminnen är byggnader eller anläggningar som, i enlighet med 3 kap. kulturmiljölagen har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde och som av länsstyrelsen har förklarats som byggnadsminne. Syftet är att trygga människors rätt till en viktig del av det gemensamma kulturarvet. Det kulturhistoriska värdet bedöms utifrån flera aspekter, exempelvis byggnadens arkitektur, material, konstruktion och placering i miljön, men även utifrån historik eller byggnadens sociala eller symboliska betydelse. Bredden på urvalet är viktig. Ett byggnadsminne kan t.ex. vara en medeltida borg och en biograf från 1950-talet. Vem som helst kan väcka fråga hos länsstyrelsen om en byggnadsminnesförklaring. En länsstyrelse kan också väcka fråga på eget initiativ. Bedömningen görs ur både regionalt och nationellt perspektiv. För att reglera hur det kulturhistoriska värdet ska tas tillvara fastställs skyddsbestämmelser eller föreskrifter för varje byggnadsminne. Länsstyrelsen har tillsynsansvar och prövar om tillstånd kan ges till åtgärder som strider mot skyddsbestämmelserna. Den som äger ett byggnadsminne har möjlighet att söka bidrag för de antikvariska överkostnader som kan uppstå, t.ex. vid en restaurering. Bidrag fördelas inom ramen för anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det pågående arbetet med att utveckla kulturmiljöområdet. Utskottet delar vidare regeringens bedömning att kulturmiljöområdet sammantaget utvecklas i enlighet med de nationella kulturmiljömålen och att samarbetet kring integrering av kulturmiljövärden i olika samhällsbyggnadsprocesser ökar. Dock behöver tillgången till kulturmiljökompetens

och aktuella kunskapsunderlag om kulturmiljön öka. Utskottet menar i likhet med regeringen att arbetet med att utveckla kulturmiljöaspekterna inom vissa områden behöver fortsätta, t.ex. genom att fortsätta arbetet med de kulturmiljöstrategier som tagits fram av de tio berörda myndigheterna.

Utskottet finner i nuläget ingen anledning för riksdagen att rikta tillkännagivanden till regeringen i enlighet med yrkandena. Utskottet avstyrker därför motionerna 2021/22:694 (SD), 2021/22:2448 (SD) yrkandena 1 och 2, 2021/22:2495 (SD) yrkandena 1–3 och 2021/22:2826 (M) yrkande 2.

Motionsyrkanden som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns i bilaga 2.
Jämför särskilt yttrande 1 (M) och 2 (L).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare under valperioden behandlat motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som finns i bilaga 2. Detta har gjorts i betänkandena 2018/19:KrU7, 2019/20:KrU3, 2019/20:KrU4, 2019/20:KrU5, 2019/20:KrU9, 2019/20:KrU12 samt 2020/21:KrU6. Riksdagen avslog motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet avstyrker motionsyrkandena i bilaga 2 med hänvisning till detta.

Reservationer

1. Identifiering, repatriering och restitution av samiska kvarlevor och föremål, punkt 1 (S)

av Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan Gustafsson (S) och Åsa Karlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2601 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 5,

2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 8,

2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 11,

2021/22:3369 av Viktor Wärmick m.fl. (M) yrkande 3,

2021/22:3792 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 13,

2021/22:4003 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 12,

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 3 och

2021/22:4162 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 8.

Ställningstagande

Frågan om rätten till repatriering av samiska mänskliga kvarlevor är viktig och ska främjas. Repatriering ska ske genom rättssäkra, transparenta och effektiva processer, i former som utvecklas i samarbete och dialog mellan berörda parter. Rättsliga förutsättningar för avyttrande eller återlämnande av föremål och kvarlevor finns idag inom ramen för befintliga regelverk, vilket processen bland annat i Lycksele år 2019 visade. Från denna process inhämtas nya kunskaper och erfarenheter. Med bidrag från regeringen anordnar Åjtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum en konferens om repatriering och återbegravning i samråd med bl.a. Sametinget och Riksantikvarieämbetet. Konferensen äger rum den 10–11 maj 2022 i Jokkmokk. Konferensens slutsatser kommer ligga till grund för framtida repatrieringsprocesser. Att därför utreda de juridiska förutsättningarna för identifiering och återbördande av samiska föremål och kvarlevor är att förgå en redan pågående process. Istället bör erfarenheterna från Lycksele och tillkomsten av fler goda exempel kunna underlätta kommande processer.

Vi menar att processer för repatriering bör ske inom ramen för det samiska självbestämmandet och i nära dialog med Sametinget. Det finns en pågående dialog mellan regeringen och Sametinget om bland annat repatrieringsfrågor. En process framåt bör initieras från samisk sida utifrån ursprungs kompetens och efterfrågan, inte genom utredning begärd av riksdagen och framtaget av

regeringen. Det är därutöver viktigt att slå vakt om museernas självständiga roll gentemot regeringen och principen om armlängds avstånd.

Museilagen slår fast att museihuvudmännen ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll. Att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att analysera och föreslå hur museer praktiskt ska arbeta med specifika föremål bedöms därför som olämpligt. Av samma skäl bedömer Kulturdepartementet att det inte är möjligt eller lämpligt att fastställa en fast form för repatriering och återbegravning. Processerna måste i varje enskilt fall utvecklas i dialog mellan berörda parterna och utifrån det aktuella ärendet. Erfarenhetsöverföring och goda exempel kan underlätta kommande initiativ och processer gällande repatriering och återbegravning av samiska kvarlevor. Frågor om återlämnande bör i första hand skötas på en bilateral nivå mellan institutioner, vilket det i november 2021 initierade samarbetet mellan Ájtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum och Stiftelsen Nordiska museet är ett gott exempel på. Detta möjliggörs av museilagen som medger att museerna fritt överlåter föremål inom det allmänna museiväsendet.

De senaste åren har det skett ett flertal större reformer inom samepolitiken. De mest betydande är konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket och beslut om en sannings- och försoningskommission. Konsultationsordningen innebär att samiska företrädare ska involveras i alla frågor som rör det samiska folket, exempelvis i hantering av kulturarv. Sannings- och försoningskommissionen har även i uppdrag att ta fram förslag på åtgärder för försoning framöver.

Att nu initiera en utredning om repatriering av föremål skulle föregå konsultationsordningens praktiska genomförande och sannings- och försoningskommissionens arbete. Dessutom finns det redan rättsliga förutsättningar för återlämnande av föremål och kvarlevor. Förslaget om en utredning menar vi föregår redan viktiga initiativ för förstärkt urfolkspolitik.

Mot denna bakgrund anser vi att det inte bör göras något tillkännagivande till regeringen om att utreda de juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna för att nå ett sammanhållet regelverk för identifiering och återbördande av samiska föremål och kvarlevor. Motionsyrkandena bör avslås.

2. Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv, punkt 2 (SD)

av Bo Broman (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:2474 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1 och
2021/22:2498 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 2 och
bifaller delvis motionerna
2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 6 och
2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 11.

Ställningstagande

I Sverigedemokraternas ideologiska grund finns en generell assimilering-princip där nyckeln till nationell sammanhållning är gemenskap och samhörighet. Den lagstadgade särställning de nationella minoriteterna har och den historiska hävd som finns att ta med i beaktande utgör dock ett undantag i frågan om assimilering. Såväl de nationella minoriteternas kulturer som den svenska kulturen utgör tillsammans Sveriges samlade kulturella grund vilken Sverigedemokraterna värnar. Vårt lands kulturarv och historia är två viktiga grundpelare för samhällets identitet där identiteten är ledstjärnan i frågan om ett sammanhållet Sverige.

De historiska, kulturella och språkliga variationer som landets nationella minoriteter har är samhället skyldigt att värna och vårda. Som nationell minoritet är rätten till kultur, språk och identitet grundläggande i en demokrati, på samma sätt som rätten till kultur, språk och identitet tillhörande majoritetsbefolkningen. Oberoende av om individen identifierar sig med enbart den nationella minoritetens kultur, majoritetsbefolkningens kultur eller båda kulturerna är rättigheten till dem grundläggande. Viktig att värna är också individens frihet att själv välja tillhörighet eller tillhörigheter.

Vi vill därför att regeringen utreder möjligheterna att förstärka insamling och tillgängliggörande av de nationella minoriteternas kulturarv inklusive en förstärkning av arbetet med de estlandssvenska, finlandssvenska, tornedalsfinska och samiska immateriella kulturarven.

3. Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv, punkt 2 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 6,

bifaller delvis motion

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 11 och

avslår motionerna

2021/22:2474 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1 och

2021/22:2498 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Den s.k. svenskheten är något relativt modernt. I början av 1800-talet, i samband med 1809 års krig och att landet fick en ny regeringsform, skedde en djupgående förändring och en helt ny identitet skapades. Det nya Sverige som skapades var inte bara något geografiskt och konstitutionellt nytt, utan det var också på ett avgörande sätt fråga om en mental förändring. Poesin, språket och historieskrivningen fick till stor del definiera den nya svenskheten.

Nationalistiska strävanden efter att bygga enspråkiga stater i en mångkulturell värld har dock inneburit förtryck av minoriteter. Så även i Sverige där både själva språken, som finska, meänkieli och samiska och de människor som talade dessa språk fick utstå ett stort förtryck i skapandet av det nya Sverige. Detta ledde till att många berättelser och röster tystades då men även är tysta i dag. För Vänsterpartiet är det grundläggande att olika röster får komma till tals och att olika erfarenheter synliggörs i den offentligt stödda kulturen.

Jag vill därför att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa att både de språk och de berättelser som fanns före 1809 och de som tillkommit senare får ett självklart utrymme när folkminnena nedtecknas och dokumenteras.

4. Synliggörande av nationella minoriteters kulturarv, punkt 2 (MP)

av Anna Sibinska (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 11, bifaller delvis motion

2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 6 och avslår motionerna

2021/22:2474 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1 och

2021/22:2498 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Tystnadens politik för det samiska folket har nått vägs ände. Relationerna mellan staten och urfolket samerna går närmast att beskriva som ett öppet sår, såväl historiskt som i vår samtid. Den strukturella rasism och diskriminering som det samiska folket genom historien har utsatts för får konsekvenser än idag. Men något håller på att hända. De samiska perspektiven och frågorna ökar i synlighet.

Jag menar att staten bör uppmuntra användandet av ortnamn och andra namn på platser på samiska. Det samiska som en del av Sverige bör även ta större plats i det offentliga rummet, t.ex. i tv och tidningar, på radio och vid offentliga tillställningar. Ett annat sätt att lyfta Sápmi är att högtidlighålla och uppmärksamma tillfällena som är viktiga för samerna, t.ex. nationaldagen den 6 februari och urfolksdagen den 9 augusti.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

5. Förutsättningar för museisektorns verksamhet, punkt 3 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Ann-Britt Åsebol (M), Tobias Billström (M) och Saila Quicklund (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkandena 10 och 12 samt avslår motionerna

2021/22:2476 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1, 3 och 6 samt

2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3 och 9.

Ställningstagande

Kulturarvet, de materiella och immateriella uttrycken för mänsklig påverkan, är sammanhållande och utbildande men långt ifrån statiskt. Det är centralt att vi i en demokrati betraktar vårt kulturarv som något som ständigt förändras och omformuleras. Därför blir det oerhört viktigt att stå upp för öppenhet, att vårda arvet från tidigare generationer och att ta ansvar för dem som lever här i dag och för dem som kommer att utgöra vår framtid.

Sveriges museer är viktiga för både lärande och bildning samt som förvaltare av kulturarv och historia. Vi lägger största vikt vid museernas roll som självständiga institutioner. Museernas verksamhet ska präglas av kunskapsutveckling och hög kompetens inom respektive ämnesområde. Offentligt finansierade kulturinstitutioner, såsom museer, ska inte politiseras och styras av ideologiska pekpinnar. De ska självfallet vila på en demokratisk grund, men innehållet ska i så hög utsträckning som möjligt vara fritt.

Reformen om fri entré på statliga museer har i första hand gynnat vuxna innerstadsbor och turister. I stället vill vi möjliggöra för våra statliga museer att nå fler grupper över hela landet. I detta avseende bör exempelvis samarbetet mellan skolor och museer vara prioriterat. Den digitala tekniken ger också museerna helt nya möjligheter att nå ut, oavsett dag eller tid på dygnet. Inte minst nu under pandemin har vi sett hur olika museer har funnit olika digitala lösningar för att visa sina samlingar och för att nå publiken. Vi har nog bara sett början på nya sätt att visa upp sina föremål.

Statliga museer bör kunna överlåta föremål som gåva till alla museer, oavsett huvudman och, inom ramen för sitt uppdrag, kunna fatta beslut om hur man bäst breddar publiken och når nya grupper. Regeringen bör skapa goda förutsättningar för bevarande och utveckling av kulturarvet i dess olika delar och museernas roll som självständiga institutioner.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

6. Förutsättningar för museisektorns verksamhet, punkt 3 (SD)

av Bo Broman (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2476 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1, 3 och 6 samt avslår motionerna

2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3 och 9 samt

2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkandena 10 och 12.

Ställningstagande

I kulturarvsproposition 2016/17:116 framförde den dåvarande regeringen en djupt ideologisk syn på museiverksamheten. Museerna ska numera bidra till önskvärd samhällsutveckling och granska och utmana den som har makten för dagen. Enligt Sverigedemokraterna har vår historia egen bärkraft och ska inte silas genom samtidens värderingar.

De svenska museerna är några av de institutioner som förvaltar och förmedlar vårt historiska arv. Det är föremålssamlingar och observationer samt forskning om dessa som ska vara kärnan i museiväsendets kunskapsuppbyggnad. Museipolitikens uppgift måste i alla avseenden vara att sträva efter en evidensbaserad kunskapsförmedling utifrån samlingarna för att undvika att framtidens museer blir plattformar för vissa politiska idéer eller ideologier.

Museerna har begränsade resurser och det kan förekomma att medlen inte räcker till för att leva upp till de uppdrag som ålagts museerna. I sådana situationer är det problematiskt om ett alltför stort ansvar för de prioriteringar som behöver göras läggs på museerna själva eftersom det flyttar ansvaret för beslut som kommer av otillräckliga resurser från det offentliga. Det finns en risk att strävan att nå alla resulterar i att museerna inte blir relevanta för någon.

Vi är kritiska till bruket av aktiv samlingsförvaltning. Även om sannolikheten för missbruk är låg innehåller lagen inte några sanktionsmöjligheter om ett museum mot förmodan aktivt skulle sabotera kulturarvsföremål. Vi förespråkar i stället gallring utefter de principer som rådde före museilagens ikraftträdande. Detsamma gäller fyndfördelningen och den fulla förfoganderätten över nya fynd som tas emot. För att bemöta problemet med samlingar som det allmänna inte mäktar med att hantera vill vi utreda ett system som möjliggör för föremål som gallras att omhändertas av privatpersoner eller olika institutioner i en sorts fadderskap.

Vi vill att museilagen ändras så att det tydligare framgår att museerna vilar på vetenskaplig grund. Vidare vill vi att regeringen tydligt redovisar olika scenarier med avvägningar och prioriteringar som kan komma att behöva göras i museiverksamheten samt att regeringen tillsätter en utredning om föremålsvård och föremålsfadderskap.

7. Förutsättningar för museisektorns verksamhet, punkt 3 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3 och 9 samt avslår motionerna

2021/22:2476 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1, 3 och 6 samt

2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkandena 10 och 12.

Ställningstagande

Museer och arkiv är exempel på folkbildande institutioner och bärare av vårt kulturarv, institutioner för vårt kollektiva minne, arenor för kulturella möten och uttrycksformer. Museer bör, med användande av modern teknik, göras till öppna dynamiska kultur- och forskningscentrum för såväl dagens som morgondagens brukare. De ska uppmuntra professionell forskning om vår historia men också ge stöd till grupper av vanliga ortsbor, föreningar och skolklasser som söker sin bygds och sitt samhälles historia.

Fri entré till statliga museer är ett sätt att sänka trösklarna och öka människors tillgång till kultur och konst. Genomförandet av fri entré-reformen var en viktig del av Vänsterpartiets överenskommelse med regeringen på kulturområdet under förra mandatperioden. Vänsterpartiet menar att fri entré är ett viktigt sätt att tillgängliggöra kulturarvet och samlingarna, men finansieringsmodellen behöver finslipas så att inte ett ökat antal besökare urholkar budgeten för andra viktiga uppgifter. Jag vill att museerna ska ses som en del av en kulturell allmännytta som alla invånare har rätt till, en gemensam skatt och att fler museer ska omfattas av reformen på längre sikt.

År 2017 infördes en ny museilag som tydligare slog fast museernas fria ställning, roll och funktion. År 2019 gjorde Riksantikvarieämbetet en första genomlysning av hur arbetet med den nya museilagen gått. Man konstaterade att museilagen skapat en grundstruktur för en fortsatt samlad innehållslig diskussion för museerna och museiområdet och att den fått en effekt på

samlingsförvaltningen. Man slog också fast att lagen då ännu inte fått effekt i alla verksamheter som den reglerar eller att det ännu inte genomförts konkreta insatser i fråga om ansvarsfördelningen. Det har nu gått ytterligare tre år och det är därför dags att se över lagens effekter och om det behövs nya insatser eller förändringar för att förbättra förutsättningarna för det allmänna museiväsendet

Vi vet att det är bråttom att t.ex. digitisera ljud och bild från äldre tekniska format medan det fortfarande finns teknisk utrustning och kompetens att få tag på. Enligt Sveriges Museer behövs 369 årsarbetskrafter för att komma ifatt med det som är eftersatt. I rapporter från Riksantikvarieämbetet och Läns-museernas samarbetsråd lyfts också att många museer saknar kompetens att skapa upplevelser för digitala besökare och ser behov av att både nyanställa och fortbilda befintlig personal. Ett digitiserat kulturarv möjliggör för fler att ta del av det, det blir tillgängligt för forskning och det får en längre livslängd. Ett nytt sysselsättningsprojekt liknande den lyckade satsningen Access (2006–2009) hade gett kulturarvssektorn ett välkommet och behövligt tillskott. Vänsterpartiet föreslog i sin budgetmotion 65 miljoner kronor per år under 2022–2024 för att digitisera samlingar.

Trots att det finns både ett utbud och styrning för att elever ska kunna ta del av verksamheten vid museer, världsarv och arkiv sker det inte på ett systematiskt sätt i hela landet. I samband med kulturutskottets hantering av propositionen Kulturarvspolitik (prop. 2016/17:116) riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att det även bör utredas hur samarbetet mellan museernas verksamhet och undervisningen i skolan kan stärkas. Riksantikvarieämbetet fick sedan det uppdraget och det redovisades 2020. I deras rapport konstaterades att museer, arkiv och världsarv har blivit mycket bättre på att tillhandahålla program och material anpassat efter kursplanerna men att få riktar sig till förskolan och särskolan. Många lärare är positiva till att ta del av kulturarvsinstitutionernas utställningar och material men ekonomi, tidsbrist och geografiska avstånd utgör hinder. Pandemin har skyndat på digitalisering och det innebär ökad tillgänglighet för förskolor och skolor. Riksantikvarieämbetet konstaterar att det saknas någon som följer upp barnens rätt till kultur i skolan samt att kvaliteten på det museipedagogiska arbetet kunde höjas ytterligare om det fanns en särskild utbildning för den rollen. I dag har få av de anställda museipedagogerna en pedagogisk utbildning och det finns i dag ingen specifik utbildning för yrket, utan bara enstaka kurser inom området. Jag ser att det behövs en ny yrkesroll i skolvärlden som kan vara länken mellan kulturen och skolan.

Jag vill att regeringen tillsätter en utredning för att se över möjligheten att utöka fri entré-reformen att även gälla läns museer, stiftelsemuseer och privata museer samt föreslå en modell för att införa indexering som följer besöksutvecklingen i bidragsformerna. Jag vill även att regeringen tillsätter en utredning för att se över museilagens utfall och konsekvenser för att sedan presentera förslag på åtgärder. Likaså bör regeringen återkomma med förslag på hur kulturarvssektorn ska säkra kompetens för att möta besökares önskan

om digitala upplevelser samt undersöka behovet av en specifik utbildning för museipedagoger.

8. Statliga insatser till stöd för vissa verksamheter, punkt 4 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Ann-Britt Åsebol (M), Tobias Billström (M) och Saila Quicklund (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2058 av Marlène Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M), bifaller delvis motion

2021/22:2706 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1–3 och avslår motionerna

2021/22:99 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD),

2021/22:180 av Jonas Andersson i Lingham (SD),

2021/22:663 av Angelica Lundberg (SD),

2021/22:1031 av Magnus Oscarsson (KD),

2021/22:1278 av Johan Andersson (S),

2021/22:1613 av Peter Helander och Per Åsling (båda C) yrkande 1,

2021/22:1771 av Isak From och Erik Ezelius (båda S),

2021/22:2916 av Staffan Eklöf (SD),

2021/22:3022 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 11 och

2021/22:4117 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Sedan många år tillbaka har Sverige varit en betydande fordonsnation och detta är viktigt att bevara och ha möjlighet att utveckla. Till det rullande kulturarvet räknas fordon som är 30 år och äldre. Motorhistoriska fordon och museer bör uppmuntras från samhällets sida på ett bättre sätt. Det finns hundratusentals entusiaster som är engagerade i att värna det rullande kulturarvet med veteranfordon.

Det ställs tyvärr krav från samhället som är försvårande och direkt hindrande av bevarandet och utvecklingen av det rörliga kulturarvet. Det kan konstateras att det är över tre år som riksdagen beslutade om ett tillkännagivande som rörde just det motorhistoriska kulturarvet. Därav framgick att regeringen skyndsamt skulle ta fram lagstiftning som slår fast myndigheters skyldigheter och ansvar i fråga om historiska transportmedel på

land, till sjöss och i luften, så att de i sin myndighetsutövning kan säkerställa att det rörliga kulturarvet inte avsiktligt eller oavsiktligt hindras från att brukas eller skadas eller rent av destrueras. Det rörliga kulturarvet är en folkrörelse som bidrar positivt till vårt land. Rörelsen berikar människors liv och stärker besöksnäringen vilket bidrar till fler jobb och ökad ekonomisk tillväxt. Denna folkrörelse ska bevaras, hedras och utvecklas, inte förbrukas, förkastas och stagneras.

Vi vill därför att regeringen utreder förutsättningarna för hur staten kan säkerställa att det samlade rörliga kulturarvet skyddas.

9. Statliga insatser till stöd för vissa verksamheter, punkt 4 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:1613 av Peter Helander och Per Åsling (båda C) yrkande 1, bifaller delvis motion

2021/22:99 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD) och avslår motionerna

2021/22:180 av Jonas Andersson i Lingham (SD),

2021/22:663 av Angelica Lundberg (SD),

2021/22:1031 av Magnus Oscarsson (KD),

2021/22:1278 av Johan Andersson (S),

2021/22:1771 av Isak From och Erik Ezelius (båda S),

2021/22:2058 av Marléne Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M),

2021/22:2706 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1–3,

2021/22:2916 av Staffan Eklöf (SD),

2021/22:3022 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 11 och

2021/22:4117 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Våra fåbodar är, trots sin relativt ringa omfattning, mycket viktiga för bl.a. bevarandet av den biologiska mångfalden och värdefulla natur-, byggnads- och kulturmiljöer och för att värna utrotningshotade husdjursraser. Fåbodarna är välbesökta och viktiga för besöksnäringen.

Det finns utmaningar för fåbodverksamheten och fåbodbrukarna. Vi anser att det är nödvändigt att åtgärder vidtas för att bl.a. öka kunskapsspridningen

om fäbodbruket och ge förutsättningar för ökad lönsamhet genom bättre stöd och villkor.

Vi vill därför att regeringen utarbetar en samlad handlingsplan för värmandet av ett levande fäbodbruk.

10. Hågkomst, punkt 5 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 7 och avslår motionerna

2021/22:1032 av Magnus Oscarsson (KD),

2021/22:1695 av Magnus Manhammar (S),

2021/22:3965 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 51 och

2021/22:4206 av Axel Hallberg (MP).

Ställningstagande

De övergrepp och den diskriminering som svenska staten historiskt har utsatt samer och andra nationella minoriteter för och som fortfarande pågår på många plan är ofta okänd för både beslutsfattare och allmänhet. Utan en ordentlig genomlysning där saker lyfts upp i ljuset kan Sverige inte göra sig fritt från förlegade och diskriminerande föreställningar om samer och nationella minoriteter. Men Sveriges förtryck av samerna och nationella minoriteter är emellertid inte bara urfolkets och minoriteternas historia, utan en del av vår gemensamma historia, av majoritetssamhällets historia.

Forum för levande historia bör därför få till uppgift att, i nära samarbete med den samiska och övriga minoriteters befolkning, beskriva och informera om hur Sverige behandlat samer, tornedalingar, lantalaiset och kväner, judar, romer och sverigefinnar med bl.a. rasbiologi, skallmätningar, tvångsflyttningar, nomadskolor, arbetsstugor och assimilering.

Jag vill att regeringen ger Forum för levande historia ett sådant uppdrag.

11. Hågkomst, punkt 5 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3965 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 51,
bifaller delvis motion
2021/22:1032 av Magnus Oscarsson (KD) och
avslår motionerna
2021/22:1695 av Magnus Manhammar (S),
2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 7 och
2021/22:4206 av Axel Hallberg (MP).

Ställningstagande

Antisemitism förekommer i många olika delar av samhället och tar sig olika uttryck. De fördomar och fiendebilder om judar som har sin förankring i svensk och europeisk tradition och som i europeisk nutidshistoria fått katastrofala följder lever kvar i extremistmiljöer, men även i samhället i stort. Det finns också svensk antisemitism som hämtar sin näring i fördomar och tankefigurer från andra regioner, framförallt Mellanöstern och Nordafrika. Många svenskar kommer från länder där antisemitism är statligt sanktionerad genom statskontrollerade medier, skolor och religiösa institutioner.

Det behövs ökad medvetenhet om hur antisemitismen i Sverige tar sig uttryck i dag. Mycket oroväckande är att det förekommer att skolor undviker att diskutera antisemitism och konfrontera antisemitiska attityder, därför att ämnet skulle anses känsligt. Det får aldrig förekomma att skolor undviker att diskutera antisemitism därför att ämnet anses för känsligt. I Malmö har det nyligen gjorts en kartläggning som visar att antisemitiska attityder bland stadens invånare sätter sin prägel på tillvaron för Malmös judiska befolkning. Bland annat undviker judiska elever att gå i vissa skolor på grund av attityden mot judar.

Jag vill att regeringen gör en nationell kartläggning av förekomsten av antisemitiska attityder.

12. Skydd för utländska kulturföremål, punkt 6 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Ann-Britt Åsebol (M), Tobias Billström (M) och Sailsa Quicklund (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 15 och
bifaller delvis motion

2021/22:4003 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 14.

Ställningstagande

Det är allvarligt att Sverige saknar en immunitetslagstiftning för konstföremål. Den utlånande staten vill veta att de får igen konstföremålen. Den kräver därför en lagstiftning som ger immunitet åt konstföremålen som annars kan bli föremål för beslag om någon påstår att vederbörande har rätt till föremålen. Ett antal museer har tvingats ställa in utställningar eftersom Sverige fortfarande saknar en immunitetslagstiftning som ger utländska konstföremål juridiskt skydd.

Vi efterfrågar en utredning om en immunitetslagstiftning för att juridiskt skydda utländska konstföremål som har lånats ut till svenska museer.

13. Skydd för utländska kulturföremål, punkt 6 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4003 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 14 och
bifaller delvis motion

2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 15.

Ställningstagande

Det internationella samarbetet mellan museer och konsthallar möter särskilda utmaningar. För att skapa utställningar som är spännande eller nydanande eller

ger en bredare bild av ämnet behövs ibland lån från utlandet. Osäkerhet kring ett verks ursprung och ägarhistoria kan försvåra sådan inlåning. En annan försvårande omständighet är Tullverkets krav på museerna att lämna en deposition motsvarande momsens på värdet av utställningar lånade utanför Europa. Det är ett krav som gör att museer som inte har stora likvida medel eller eget kapital får svårt att kurera utställningar med utomeuropeiskt ursprung.

Jag vill att regeringen återkommer med åtgärder som underlättar internationellt samarbete mellan museer och konsthallar.

14. Immateriellt kulturarv, punkt 7 (SD)

av Bo Broman (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:2498 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna värderar det immateriella kulturarvet högt. Språk- och folkminnen, ortnamn, melodier, måltider och högtider är bara några immateriella kulturmarkörer som ofta är vitala delar av vår identitet som människor och tillhöriga en familj, ort eller nation.

Det arbete som enskilda, civilsamhället och t.ex. Institutet för språk- och folkminnen gör för insamlandet och tillgängliggörandet av vårt immateriella kulturarv i Sverige är ovärderligt i samtiden och för kommande generationer. Det gäller för det svenska kulturarvet, men även för andra kulturer som har en historia och förankring i vårt land, såsom det estlandssvenska, finlandssvenska, tornedalska och samiska kulturarvet.

Den politiska ambitionsnivån från det offentliga sida för det immateriella kulturarvet bör dock höjas bl.a. för att säkra att vårt immateriella kulturarv får nödvändigt skydd och bevaras till kommande generationer.

Vi vill att regeringen ser över möjligheterna att stärka Institutet för språk- och folkminnens arbete med Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet.

15. Märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter, punkt 8 (SD)

av Bo Broman (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 5 och
2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 11.

Ställningstagande

Maten spelar ofta en central roll i vårt leverne. Förutom att vara en nödvändig näringskälla är den också bärare av traditioner, kultur och upplevelser. Sverige har många traditionella matprodukter som är nära sammankopplade med vårt land, vår miljö och vår kulturhistoria. Detta förtjänar att lyftas fram.

I dagsläget finns det dock inga nationella regleringar för att skydda eller uppmärksamma svensk högkvalitativ mat. Mot bakgrund av ovanstående behöver ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter tas fram som kompletterar EU:s skyddade beteckning för livsmedel och jordbruksprodukter. En sådan märkning skulle medföra positiva effekter för både besöksnäringen, landsbygdsutvecklingen och svenska konsumenter.

Vi vill att regeringen, i samarbete med regionala aktörer, tar fram ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter.

16. **Reglering av metallsökare, punkt 9 (C)**

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3526 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 20 och
bifaller delvis motionerna
2021/22:681 av Mattias Bäckström Johansson och Eric Palmqvist (båda SD)
och
2021/22:1329 av Roza Güclü Hedin (S).

Ställningstagande

Det svenska kulturarvet är en angelägenhet för oss alla. Skydd av kulturarv, inklusive fornlämningar, ska dock inte innebära mer tillstånd än vad som krävs för att uppnå detta skydd. Metallsökare kan också komma till användning om man exempelvis har tappat något metallföremål som nycklar, smycken och liknande.

För att möjliggöra ett sådant användande utan att riskera skyddet av kulturarvet skulle ett licenssystem kunna vara en möjlig väg. I en licens skulle det t.ex. kunna finnas en rapporteringsskyldighet om någon fornlämning hittas. Då skulle inte ett tillstånd behöva sökas för varje tillfälle och plats.

Jag vill därför att regeringen utreder ett licenssystem för användande av metalldetektorer.

17. **Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar, punkt 10 (M)**

av Kristina Axén Olin (M), Ann-Britt Åsebol (M), Tobias Billström (M) och Saila Quicklund (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 11 och
2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkande 29 och

bifaller delvis motionerna

2021/22:1034 av Magnus Oscarsson (KD),

2021/22:2628 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2826 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,

2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 42 och

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 63.

Ställningstagande

Balansgången mellan nytt och gammalt, mellan bevarande och innovation är sällan enkel. Men de behöver heller inte alltid stå i motsats till varandra. Vid utformningen av nya bostadsområden och offentliga miljöer är det också helt centralt att vårda det kulturarv som finns under jord. Därför är det särskilt viktigt att samverka mellan kommunerna å ena sidan, och Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna å andra sidan, fungerar effektivt och att lagstiftningen tillämpas enhetligt.

Exploatering av mark vid byggande eller utökning av verksamhet innefattar många gånger även arkeologiska utredningar. Kostnaderna för dessa utredningar är ofta höga och tiden från ansökan till genomförande många gånger orimligt lång. Det finns bidrag att söka som täcker upp till 60 procent av kostnaderna förutsatt att vissa villkor är uppfyllda. Vi anser inte att den ersättningen är tillräcklig. Arkeologiska utgrävningar kan vidare leda till att projekt försenas, fördyras och ibland omöjliggörs. Samtidigt skapar det som grävs upp inte något värde för fastighetsägaren

Vi vill därför att regeringen ser över om dagens kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar är optimalt eller om det finns andra sätt att fördela kostnaderna för de arkeologiska utgrävningarna.

18. Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar, punkt 10 (KD)

av Roland Utbult (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 63 och
bifaller delvis motionerna
2021/22:1034 av Magnus Oscarsson (KD),
2021/22:2628 av Sten Bergheden (M),
2021/22:2826 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,
2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 11,
2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkande 29 och
2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 42.

Ställningstagande

Den enskildes kostnader vid arkeologiska undersökningar ska vara rimliga. Man kan ifrågasätta vilka kostnader eller uteblivna intäkter som är rimliga att belasta enskilda ägare med när det gäller inskränkningar i nyttjandet av mark där det finns större forn- och kulturlämningar. Även intrångsersättnings storlek måste diskuteras.

Jag vill att regeringen ser över villkoren för inskränkningar i nyttjandet av mark där det finns större forn- och kulturlämningar och återkommer till riksdagen med förslag om förbättrad intrångsersättning.

19. Kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar, punkt 10 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 42 och
bifaller delvis motionerna

2021/22:1034 av Magnus Oscarsson (KD),
2021/22:2628 av Sten Bergheden (M),
2021/22:2826 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,
2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 11,
2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkande 29 och
2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 63.

Ställningstagande

Det är viktigt att förekomsten av fornminnen beaktas vid bostadsbyggande och andra arbetsföretag som innebär risk för ingrepp i vårt gemensamma arv från det förgångna. Det måste dock erkännas att det finns en målkonflikt mellan detta och intresset av att pressa byggkostnaderna och öka byggandet. Arkeologiska undersökningar är ofta kostsamma och förlänger byggtiden.

Vid bostadsbyggande finns det vissa möjligheter, enligt förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer, till statsbidrag till arkeologisk undersökning och övriga åtgärder enligt 2 kap. 13 § kulturmiljölagen (1988:950). Ett villkor är dock att forn lämningen finns i en äldre stadskärna och berörs av kompletteringsbebyggelse. Om detta villkor inte uppfylls kan inte statsbidrag beviljas.

Jag vill att regeringen ser över denna bestämmelse för att vidga möjligheten till statsbidrag för arkeologiska undersökningar vid bostadsbyggande till alla tätorter.

20. Kulturmiljövärden i samhällsbyggnadsprocesser, punkt 11 (SD)

av Bo Broman (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2448 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2021/22:2495 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och

bifaller delvis motionerna

2021/22:694 av Michael Rubbestad (SD) och

2021/22:2826 av Betty Malmberg (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Över hela Sveriges land gestaltas vår gemensamma historia i lager av kulturmiljöer, inte sällan av höga kulturhistoriska värden. Kulturmiljön är ofta både estetiskt tilltalande och hälsosam. I andra fall signalerar kulturmiljön inte uppenbara skönhetsvärden, men likväl lärorik orientering om exempelvis industrihistoria. Vår rika mångfald av kulturmiljöer är en länk till vår historia och en del av vårt kollektiva minne.

Lagstiftningen har sedan länge understrukit samhällets och inte minst det offentliga ansvar för att vårda, bevara och visa hänsyn till kulturmiljöer av kulturhistoriskt värde. Det uttrycks i kulturmiljölagen, men även i vägglagen, järnvägslagen och inte minst plan- och bygglagen. I plan- och bygglagen framhålls kommunernas ansvar och skyldigheter i fråga om kulturhistoriska miljöer, vilket inte sällan uppmärksammas i samband med antaganden av nya detaljplaner, eller exploatering som på något sätt förvanskar, förfular eller ytterst leder till rivning av skyddsvärd kulturmiljö.

Ett sammanhållet samhälle vårdar de fysiska rum som förmedlar vår andliga historia genom byggnads- eller landskapsvård, trygg lagstiftning och varsam hantering vid nybyggnation. Samtidigt är stödet och den politiska viljan för kulturmiljövården eftersatt, såväl i ekonomiska anslag nationellt som i lokal kommunal kompetens.

I dag råder dessutom ett stort underskott av byggnadsantikvarisk kompetens i landets kommuner bland såväl tjänstemän som förtroendevalda, vilket kommit till uttryck i flera uppmärksammade artiklar i pressen de senaste åren om risker vid exploatörers och byggherrars brist på förståelse och kompetens om lokala och historiska förhållanden. Det understryker också behovet av en utvidgad lagstiftning där inte bara kommunen, utan också exploatören har ett ansvar för att ta hänsyn till känsliga miljöer av högt kulturhistoriskt värde.

Vi menar att det krävs ett samlat grepp för att komma till rätta med den ovannämnda problematiken. En del av det är att stärka det allmänna skyddet av kulturmiljöer i anslagshöjningar till berörda myndigheter och civilsamhället, en annan är att stimulera kompetensförstärkning i den kommunala förvaltningen. Byggherrar och exploatörer bör liksom kommuner, vilka har mandat över planmonopolet, vara trygga i att det finns proaktiva möjligheter, incitament och skyldigheter som möjliggör ansvarstagande för kulturmiljön i ett tidigt skede i processen. Samtidigt är det centralt att överträdelser kan leda till böter, eller vite, för de exploatörer som undviker eller bortser från att ta hänsyn till känsliga kulturmiljöer eller riksintressen, trots medvetenhet om det ansvar som åligger dem.

Olika aktörer som verkat för att förstöra eller förfula en miljö bör kunna åläggas att återställa eller försköna den miljö de haft negativ åverkan på. Under vilka omständigheter och övriga former detta ska kunna krävas bör utredas. Det viktiga är att olika aktörer som inte respekterar skönhetsvärden och kulturhistoriska värden ska vara medvetna om att de kan bli skyldiga att återställa eller försköna den miljö de förstört.

I Riksantikvarieämbetets rapport Kulturhistoriska värden i plan- och bygglovsprocessen från 2020 framkommer att många kommuner saknar tillgång till antikvarisk kompetens i plan- och bygglovsprocesser. Hälften av landets kommuner saknar därtill kulturmiljöprogram och av rapporten framgår också att skyddet av kulturvärden i detaljplaner och områdesbestämmelser är svaga. Allt detta trots att man har till uppgift att hantera kulturmiljöfrågor inom ramen för både plan- och bygglagen och kulturmiljölagen. Det är allvarligt då kommuner hanterar kulturmiljöers framtid i samhällsbyggnadsprocesser där det är centralt med kunskap om hur kulturmiljövärden kan värnas, vårdas och visas. Ibland ligger bristen på utebliven kompetens på tjänstemannasidan och ibland beror den på bristande lyhördhet från politiska församlingar.

Mot bakgrund av ovanstående vill vi att regeringen tillsätter en utredning om kulturmiljöstimulans och sanktionsmöjligheter vid kommersiella aktörers överträdelser gentemot känsliga kulturmiljöer samt åtgärdskrav och vite för aktörer som inte respekterar kulturhistoriska och allmännyttiga skönhetsvärden. Vidare vill vi att regeringen ser över samordning mellan myndigheter och kulturell planering tillsammans med en nationell översyn av lagstiftning och kommunal kompetens.

Särskilda yttranden

1. Motionsyrkanden som bereds förenklat, punkt 12 (M)

Kristina Axén Olin (M), Ann-Britt Åsebol (M), Tobias Billström (M) och Saila Quicklund (M) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt förslag i en kommittémotion som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar vi till det senaste ställningstagandet som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i bl.a. betänkande 2020/21:KrU6. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

2. Motionsyrkanden som bereds förenklat, punkt 12 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt förslag i kommittémotioner som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i bl.a. betänkande 2018/19:KrU7. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:99 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom en översyn av rådande regelverk och lagstiftning säkerställa att våra levande fäbodmiljöer har de förutsättningar och möjligheter som krävs för att bedriva sin verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:180 av Jonas Andersson i Lingham (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur staten kan ta ett ökat ansvar för att säkerställa framtiden för Sancta Birgitta Klostermuseum och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:216 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vårda Sveriges kristna kulturarv och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:267 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gemensamma tag för nordisk publicitet och förvaltning i andra länder genom exempelvis museer och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:324 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett starkare skydd av fornlämningar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:404 av Anne Oskarsson och Mattias Bäckström Johansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att etablera ett museum för regalskeppet Kronan, regalskeppet Svärdet och amiralsskeppet Mars på Öland eller i Kalmar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:663 av Angelica Lundberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att historiska dokument och kulturföremål ska bevaras på platser de har en historisk anknytning till och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:673 av Caroline Nordengrip (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Statens försvarshistoriska museer bör få uppdraget att förvalta hemvärnets militärhistoriska arv och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:681 av Mattias Bäckström Johansson och Eric Palmqvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla regelverket för användandet av metallsökare och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:694 av Michael Rubbestad (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att tillgängliggöra bortglömda byggnader av historisk betydelse och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1002 av Robert Stenkvist (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör förklara Uppåkra som riksintresse och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska garantera verksamheten vid Uppåkra och i samarbete med stiftelsen och länsstyrelsen starta en musei- och utbildningsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1004 av Robert Stenkvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffen för fornminnesbrott ska skärpas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1031 av Magnus Oscarsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett ökat statligt ansvar för Vadstena klostermuseum och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1032 av Magnus Oscarsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av att skapa ett museum över Raoul Wallenbergs gärning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1034 av Magnus Oscarsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur kostnaderna för arkeologin ska minska för kommuner och markägare och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1158 av Kjell-Arne Ottosson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen kraftfullt ska verka för att finnskogen blir ett världsarv som tas upp på Unescos världsarvslista och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1278 av Johan Andersson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheterna till en mer långsiktigt tryggad verksamhet för Sancta Birgitta Klostermuseum i Vadstena och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1281 av Pia Nilsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att undersöka förutsättningarna för statligt bidrag till Sala silvergruva och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1304 av Abraham Halef (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det kristna kulturarvet i sydöstra Turkiet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1329 av Roza Güclü Hedin (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över hur den danska modellen avseende metallsökning kan tillämpas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1492 av Boriana Åberg m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör ta ett ansvar för bevarande och tillgängliggörande av kulturarvet Uppåkra och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa ett internationellt center för tvärvetenskaplig forskning i Uppåkra och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1562 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att förstärka informationen vid Sveriges världsarv och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1613 av Peter Helander och Per Åsling (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en samlad handlingsplan för att värna ett levande fåbodbruk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1618 av Peter Helander och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mängden kolbottnar med framtida bevarandevärde och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1695 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att undersöka möjligheten att genomföra en riksomfattande informationskampanj om romernas utsatta situation i Sverige och Europa och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1771 av Isak From och Erik Ezelius (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av samverkan för bevarandet av det rullande kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1790 av Robert Halef (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige genom Unesco ska verka för att de av Turkiet föreslagna och i Turkiet belägna syrisk-ortodoxa kulturhistoriska kyrkorna och klostren klassas som världsarv av Unesco, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1862 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur staten bättre kan hjälpa, uppmuntra och underlätta för landets samlare och hur samhället kan hjälpa till med att t.ex. visa upp samlingarna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2058 av Marlène Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för hur staten kan skydda det rörliga kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2353 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheten Forum för levande historia ska ges i uppdrag att stödja kommuner som vill upprätta snubbelstenar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2448 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om kulturmiljöstimulans och sanktionsmöjligheter vid kommersiella aktörers överträdelser gentemot känsliga kulturmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärdskrav och vite för aktörer som inte respekterar kulturhistoriska och allmännyttiga skönhetsvärden och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla kolbottnar inte behöver skyddas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2460 av Runar Filper m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen genom berörda länsstyrelser verkar för att skydda de sammanhängande skogsfinska bosättnings- och odlingsmiljöerna som har svagt eller inget skydd och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det skogsfinska kulturlandskapet, finnskogen med dess finngårdar i Värmlands län, på Unescos världsarvslista och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2464 av Björn Söder m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör visa större intresse för Uppåkra Arkeologiska Center och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2465 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kristendomen har en särställning bland världsreligionerna för svensk kultur och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2466 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra ett svenskt kulturarvsår och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2467 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsred ska kunna skärpas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2474 av Cassandra Sundin m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att ytterligare tillgängliggöra kulturarv tillhörande de nationella minoriteterna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2475 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell handlingsplan för skydd av kyrkor som tas ur bruk och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom berörda myndigheter och i samverkan med Svenska kyrkan utföra en nationell översyn av kyrkor med risk för att tas ur bruk och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en nationell handlingsplan för hur det kyrkliga kulturarvet ska säkras för framtiden och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2476 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i museilagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett faddersystem och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om prioriteringsordningen mellan museernas olika uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att i samarbete med Svenska kyrkan upprätta ett nationellt kyrkohistoriskt museum och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kulturmärkning av svenska matprodukter av stort kulturhistoriskt värde och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2495 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturell planering och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samordning mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell översyn av lagstiftning och kommunal kompetens och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2498 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stärka Institutet för språk och folkminns arbete med Unescos konvention om skydd för det immateriella kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur insamlade och levandegörande av de estlandssvenska, finlandssvenska, tornedalsfinska och samiska immateriella kulturarven kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta Institutet för språk och folkminnen i samråd med Forum för levande historia bygga upp en kunskapsbas kring och utvärdera behovsomsfattningen av åtgärder för att bevara och synliggöra synskadades och dövas immateriella och materiella kulturarv och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2507 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över resursbehoven för vården av världsarven och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvarsfördelningen i tillförandet av resurser till världsarven och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter bör tas fram och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2601 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att intensifiera arbetet med identifiering och repatriering av samiska kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2604 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Riksantikvarieämbetet i uppdrag att genomföra dokumentation och kartläggning av romers och resandes bosättningar i syfte att synliggöra dem som en viktig del av vårt svenska kulturarv och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2628 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kostnadsfördelningen vid arkeologiska utgrävningar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2706 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att tydligt främja det motorhistoriska kulturarvet i Sverige genom statligt kulturstöd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att underlätta användning av markområden för veteranbilsträffar och motorevenemang och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ta fram lagstiftning som slår fast myndigheters skyldigheter och ansvar för motorhistoriska fordon och museiverksamheter samt till skydd för detta kulturarv och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2720 av Elisabeth Björnsdotter Rahm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att skapa förutsättningar för Skogsmuseet i Lycksele att bli ett nationellt skogsvetenskapligt centrum och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2721 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Lunds universitets historiska museum och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2758 av Laila Naraghi (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att upprätta ett minnesmonument för offren i folkmordet i Srebrenica och krigen på Balkan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2800 av Marie-Louise Hänel Sandström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna det försvarshistoriska arvet som en angelägenhet för hela Sverige, en översyn bör

göras över vilka museer som har statlig finansiering och i vilken omfattning, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2808 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ålarvet på Ålakusten som internationellt kulturarv och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2826 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av kostnadsansvaret vid arkeologiska utgrävningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att resultaten av den nationella myndighetssamverkan som presenteras i Riksantikvarieämbetets slutrapport bör utvärderas såväl nationellt som regionalt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2912 av Runar Filper (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en statlig upplysningskampanj om kommunismens brott mot mänskligheten skulle kunna se ut och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2916 av Staffan Eklöf (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas med syftet att möjliggöra ett hemortsundantag för lokal förvaring av de för bygden allra viktigaste lokala arkivhandlingarna, utan att äventyra bevarandet av dessa, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2926 av Runar Filper (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen genom Länsstyrelsen Värmland bör verka för att skydda de sammanhängande skogsfinska bosättnings- och odlingsmiljöerna som har svagt eller inget skydd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det skogsfinska kulturlandskapet, finnskogen med dess finngårdar och rökstugor i Värmlands län, på Unescos världsarvslista och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2954 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad k-märkning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2955 av Ann-Sofie Alm och Lotta Olsson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Forum för levande historia ska ha sin utgångspunkt både i Förintelsen och i kommunismens brott mot mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3022 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riktlinjer som särskilt betonar betydelsen av hembygdsgrändar och lokala museer för folkbildningen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3196 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över möjligheten och kostnaderna för att utöka fri entré-reformen att även gälla läns museerna, stiftelse museerna och privata museer samt föreslå en modell för att införa indexering som följer besöksutvecklingen i bidragsformerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över museilagens utfall och konsekvenser för att sedan presentera förslag på åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur kulturarvssektorn ska kunna säkra den kompetens man behöver för att möta besökarens önskan om digitala upplevelser och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översikt av världsarvens säkerhetsarbete och återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en uppföljning av strategin för de svenska världsarven och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att både de språk och de berättelser som fanns före 1809 och som tillkommit senare får samma självklara utrymme när folkminnena ska nedtecknas och dokumenteras och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör närmare undersöka behovet av en specifik utbildning för museipedagoger och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tilldela Forum för levande historia uppdraget att beskriva och informera om hur Sverige behandlat samer, tornedalningar, lantalaiset och kväner, judar, romer och sverigefinnar med bl.a. rasbiologi, skallmätningar, tvångsförflyttningar, nomadskolor, arbetsstugor och assimilering och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om repatriering av samiska kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överföra de samiska samlingarna som finns inom de statliga museerna till det samiska museet Ájtte och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3369 av Viktor Wärnick m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om repatriering av samiska kvarlevor och ceremoniella föremål och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3374 av Viktor Wärnick m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa goda förutsättningar för bevarande och utveckling av kulturarvet i dess olika delar och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av hur kostnadsansvaret ska fördelas vid arkeologiska utgrävningar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om museernas roll som självständiga institutioner och om att kunna donera föremål genom gåva till alla museer oavsett huvudman och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av immunitetslagstiftning för att juridiskt skydda utländska konstföremål som har lånats ut till svenska museer och tillsättande av en sådan utredning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3438 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att stärka skyddet av Unescos utpekade kultur- och naturarv och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3526 av Catarina Deremar m.fl. (C):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra tillgängligheten större till det kyrkliga kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införande av ett licenssystem för användande av metalldetektorer bör utredas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3655 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att staten ska bidra till utgrävningen i Uppåkra och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över fastighetsägarens kostnadsansvar vid arkeologiska utgrävningar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3792 av Karin Enström m.fl. (M):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om repatriering av samiska kvarlevor och ceremoniella föremål och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3965 av Johan Pehrson m.fl. (L):

51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell kartläggning av förekomsten av antisemitiska attityder och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arkeologiska undersökningar i samband med bostadsbyggande och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4003 av Christer Nylander m.fl. (L):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återbördande av samiska kvarlevor och samiska ceremoniella föremål och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna det internationella kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för internationellt samarbete mellan museer och konsthallar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4004 av Barbro Westerholm m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hbtq-historia och kulturarvsfrågor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återbördande av samiska kvarlevor och offergåvor och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om synliggörande av Sápmi och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4117 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anse vraket Gribshunden som ett nationellt riksintresse och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska stötta projektet Gribshunden till dess att ett permanent museum är på plats och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4118 av Pernilla Stålhammar m.fl. (MP):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en nationell kulturarvsfond och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4162 av Roland Utbult m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av ansvaret för det flytande kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samers rätt till samiska kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett statligt finansieringsansvar för världsarven och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4206 av Axel Hallberg (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppföra ett minnesmärke för dem som föll offer för Vipeholmsexperimenten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD):

63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över villkoren för inskränkningar i nyttjandet av mark där det finns större form- och kulturlämningar och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
11. Motionsyrkanden som bereds förenklad		
2021/22:216	Julia Kronlid m.fl. (SD)	1
2021/22:267	Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD)	3
2021/22:324	Markus Wiechel m.fl. (SD)	
2021/22:404	Anne Oskarsson och Mattias Bäckström Johansson (båda SD)	
2021/22:673	Caroline Nordengrip (SD)	
2021/22:1002	Robert Stenkvist (SD)	1 och 2
2021/22:1004	Robert Stenkvist (SD)	
2021/22:1158	Kjell-Arne Ottosson (KD)	
2021/22:1281	Pia Nilsson (S)	
2021/22:1304	Abraham Halef (S)	
2021/22:1492	Boriana Åberg m.fl. (M)	1 och 2
2021/22:1562	Magnus Manhammar (S)	
2021/22:1618	Peter Helander och Anders Åkesson (båda C)	
2021/22:1790	Robert Halef (KD)	
2021/22:1862	Sten Bergheden (M)	
2021/22:2353	Robert Hannah (L)	
2021/22:2456	Mats Nordberg m.fl. (SD)	24
2021/22:2460	Runar Filper m.fl. (SD)	7 och 8
2021/22:2464	Björn Söder m.fl. (SD)	
2021/22:2465	Aron Emilsson m.fl. (SD)	2
2021/22:2466	Aron Emilsson m.fl. (SD)	
2021/22:2467	Aron Emilsson m.fl. (SD)	
2021/22:2475	Aron Emilsson m.fl. (SD)	1–3
2021/22:2476	Aron Emilsson m.fl. (SD)	7
2021/22:2498	Aron Emilsson m.fl. (SD)	3
2021/22:2507	Aron Emilsson m.fl. (SD)	1 och 2
2021/22:2604	Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)	3
2021/22:2720	Elisabeth Björnsdotter Rahm (M)	
2021/22:2721	Anders Hansson (M)	

2021/22:2758	Laila Naraghi (S)	
2021/22:2800	Marie-Louise Hänel Sandström (M)	
2021/22:2808	Maria Malmer Stenergard m.fl. (M)	2
2021/22:2912	Runar Filper (SD)	3
2021/22:2926	Runar Filper (SD)	1 och 2
2021/22:2954	Jimmy Ståhl m.fl. (SD)	28
2021/22:2955	Ann-Sofie Alm och Lotta Olsson (båda M)	
2021/22:3196	Nooshi Dadgostar m.fl. (V)	4 och 5
2021/22:3438	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	12
2021/22:3526	Catarina Deremar m.fl. (C)	19
2021/22:3655	Niels Paarup-Petersen (C)	
2021/22:4003	Christer Nylander m.fl. (L)	13
2021/22:4004	Barbro Westerholm m.fl. (L)	7
2021/22:4118	Pernilla Ståhlhammar m.fl. (MP)	10
2021/22:4162	Roland Utbult m.fl. (KD)	7 och 30